

■ ОЛ АДАМЗАТ БАЛАСЫН ЕҢ ӘУЕЛІ АЛЛАНЫҢ АҚЫСЫН ЛАЙЫҚТЫ ТҮРДЕ БЕРУГЕ ҮНДЕДІ. «ҮЙДІҢ ТІРЕГІ – ОНЫҢ ІРГЕТАСЫ, АЛ ДІННІҢ ІРГЕТАСЫ – АЛЛА ТАҒАЛАНЫ ТАНУ» ДЕДІ. «ІЛІМНІҢ БАСЫ – ЖАББАР ХАҚТЫ ТАНУ, ІЛІМНІҢ СОҢЫ – БАРЛЫҚ ІСТІ ОҒАН ТАПСЫРУ» ДЕГЕН СӨЗІ ЖҮРЕККЕ ТЫНЫШТЫҚ ПЕН ЕРЕКШЕ СЕЗІМ СЫЙЛАДЫ. АЛЛАНЫҢ ХАҚЫСЫ ОҒАН КӨРКЕМ ТҮРДЕ БОЙСҮНУ ЕКЕНІН ҰҚТЫРДЫ.

Наурызбай қажы
ТАҒАНҰЛЫ,
ҚМДБ Төрағасы,
Бас мүфти

Ол Адамзаттың Асылы Еді...

Ол құлшылықтың ақысын лайықты түрде беруді, оны ихсан дәрежесінде орындауды үйретті. Хадисте айтылғандай, ихсан ілімінің құлшылықтағы мәні: *«Аллаға Оны көріп тұрғаныңдай құлшылық етуің, егер Оны көре алмасаң, Ол сені көріп тұрады»*, — деп кез-келген жақсы амалды ыждағатпен орындаудың мәнін терең түсіндіріп кетті.

Ол ықылас араласпаған амалдың қайыры жоқ екенін ұқтырды. Өйткені ықылас — жүректің кіршіксіз адалдығы мен ниеттің тазалығы. *«...Алла Тағала тек шынайы ықыласпен және Оның разылығы үшін жасалған амалды ғана қабыл етеді»*, — деген сөзі амал мен ниеттің риясыз болуын мензеді. Себебі нәпсіге ықыластан артық ауыр нәрсе жоқ.

Ол адамдардың ақысын лайықты түрде беруді үйретті. Жауласқанды жарастырды, дауласқанды достастырды. Үмбетін көпке үлгі болуға баулыды. Онын: *«Келмегенге сен*

бар, бермегенге сен бер, қиянат жасағанды кешір», — деген сөзі «мен мұсылманмын» деген сөзге лайық болуға тәрбиеледі. Оны шынайы жақсы көрген пенде бұл сөзін ерекше ықыласпен, ыждағатпен орындайды. Шынайы сүйіспеншіліктің үлгісін амалымен көрсетеді.

Ол іштегі ыза мен кекті Алла үшін өшіруді, нәпсі-қалауға қарсы жүруге шақырды. Көркем мінез жайлы сұрағандарға: *«Туыстық қарым-қатынасты үзгендермен арадағы байланысты арттыру, саған жамандық жасағандарға жақсылық жасауың, қиянат жасағандарды кешіруің»*, — деп жауап берді. Бақытын иманнан іздеген халқымыз «Жақсылыққа жақсылық — әр адамның ісі, жамандыққа жақсылық — ер адамның ісі» демей ме?!

(Жалғасы 3-бетте)

ПАЙҒАМБАР ӨМІРІНДЕГІ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ

АЛЛА ТАҒАЛА МҰХАММЕД ПАЙҒАМБАРДЫ (ОҒАН АЛЛАНЫҢ САЛАУАТЫ МЕН СӘЛЕМІ БОЛСЫН) ЖАРАТҚАНДА, БІЗГЕ ОДАН ҮЛГІ АЛУДЫ БҰЙЫРДЫ. ҚҰРАНДА БҰЛ ЖАЙЫНДА: «(УА, МҰХАММЕД!) БІЗ СЕНІ КҮЛЛІ ӘЛЕМГЕ (КҮЛЛІ ЖАРАТЫЛЫСҚА) ТЕҢДЕСІ ЖОҚ РАҚЫМ РЕТІНДЕ ҒАНА ЖІБЕРДІК» («ӘНБИЯ» СҮРЕСІ, 107-АЯТ), «ШҮБӘСІЗ, АЛЛА ЕЛІШІСІНДЕ СЕНДЕР ҮШІН ӘРІ АЛЛАҒА ЖӘНЕ АҚЫРЕТ КҮНІНЕ БАР ҮМІТІН АРТҚАН (АЛЛАНЫ ЖӘНЕ АҚЫРЕТ КҮНІН ЖАН-ТӘНІМЕН ҚАЛАЙТЫН) ҺӘМ АЛЛАНЫ КӨП ЕСКЕ АЛЫП, ОҒАН КӨП ҚҰЛШЫЛЫҚ ЕТЕТІНДЕР ҮШІН ҚАЙ ЖАҒЫНАН АЛСАҚ ТА, ТЕҢДЕССІЗ ҮЛГІ-ӨНЕГЕ БАР» («АХЗАБ» СҮРЕСІ, 21-АЯТ) ДЕЛІНГЕН.

» 3

БАЛА ТӘРБИЕСІНДЕГІ 7 НЕГІЗ

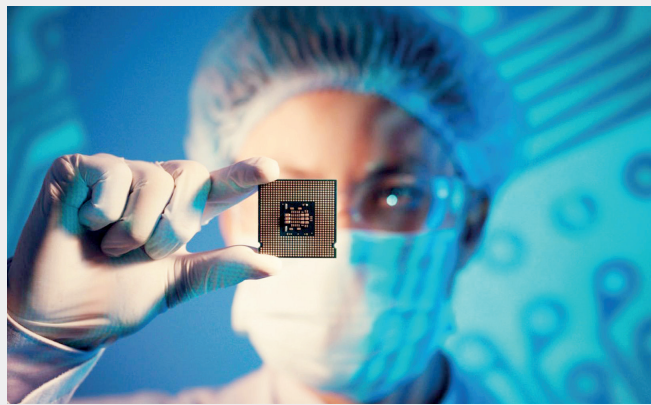
■ БЕС КҮНДІК ЖАЛҒАНМЕН ШЕКТЕЛМЕЙ, МӘҢГІЛІГІМІЗДІ КӨЗДЕСЕК, АЛДАМШЫ НӘРСЕЛЕРГЕ АЛДАНБАЙ, АҚЫРЕТІМІЗДІ АЛҒА ШЫҒАРСАҚ, ЕРЕКШЕ КӨҢІЛ БӨЛЕТІН ДҮНИЕ – БАЛА ТӘРБИЕСІ. ӨЙТКЕНІ ЖАҚСЫ БАЛА – БҰЛ ДҮНИЕДЕГІ ҚҰАНЫШЫҢ МЕН АБЫРОЙЫҢ ҒАНА ЕМЕС, АҚЫРЗАМАНҒА ДЕЙІН АМАЛ ДӘПТЕРІНДІ АШЫҚ ҚЫЛЫП ТҰРАТЫН ҮЗІЛМЕС САУАБЫҢ, АРҒЫ ДҮНИЕДЕ ДӘРЕЖЕНДІ КӨТЕРЕТІН ДЕМЕУШІҢ, АҚЫРЕТТЕ БАСЫҢА АЛТЫН ТӘЖ КИГІЗЕТІН АСЫЛ МҰМКІНДІГІҢ. СОНЫМЕН БІРГЕ ӘР БАЛА – АМАНАТ. СОНДЫҚТАН «ӨКЕНІҢ БАЛАСЫНА БЕРЕТІН ЕҢ ЖАҚСЫ СЫЙЫ – ЖАҚСЫ ТӘРБИЕ» (ТЕРМИЗИ).

» 5

МИҒА ЧИП ОРНАТУДЫ ШАРИҒАТ ҚОЛДАЙ МА?

М И ЧИП – АДАМНЫҢ МИЫНА ОРНАТЫЛАТЫН ӨТЕ КІШКЕНТАЙ ЭЛЕКТРОНДЫ ҚҰРЫЛҒЫ. МИ ЧИП АДАМНЫҢ ОЙЫН, ҚИМЫЛЫН НЕМЕСЕ ДЕНСАУЛЫҒЫН БАҚЫЛАУҒА КӨМЕКТЕСЕДІ. МҮНДАЙ ЧИПТЕРДІ АРНАЙЫ РОБОТТЫҢ КӨМЕГІМЕН ДӘЛДІКПЕН ОРНАТАДЫ. ОЛАР КӨБІНЕ АУЫР НАУҚАСТАРДЫ ЕМДЕУГЕ (МЫСАЛЫ, САЛ БОЛЫП ҚАЛҒАН АДАМДАРҒА) НЕМЕСЕ МИ МЕН КОМПЬЮТЕРДІ ТІКЕЛЕЙ БАЙЛАНЫСТЫРУ ҮШІН ҚОЛДАНЫЛАДЫ.

ЖАСТАР ӘСІРЕДІНШІЛДІКТІ ҚОЛДАМАЙДЫ

■ 8 ҚЫРКҮЙЕКТЕ МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ ЖЫЛ САЙЫНҒЫ ЖОЛДАУЫН ЖОЛДАДЫ. «ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ДӘУІРІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАН: ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ОНЫ ТҮБЕГЕЙЛІ ЦИФРЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕР АРҚЫЛЫ ШЕШУ» ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНА ЖОЛДАУЫНДА БІРҚАТАР ҚАДАУ-ҚАДАУ МӘСЕЛЕ АЙТЫЛДЫ.

Үкімет үйіндегі алқалы жиынға Парламент Сенаты мен Мәжілісінің депутаттары, Үкімет мүшелері, облыс пен республикалық маңызға ие қалалардың әкімдері, қоғам қайраткерлері, түрлі ұйым жетекшілері қатысты. Мемлекет басшысы бүгінгі алмағайып кезеңде жаһан жана тарихи дәуірге қадам басқанын айта келіп, әлемдегі шиеленістердің ақыры соғыс өртін тұтатып жібергенін де еске салды. Кейбір мемлекеттердің саясатына сызат түсіп, әсіре ұлтшылдық белен алғанын атап өтті.

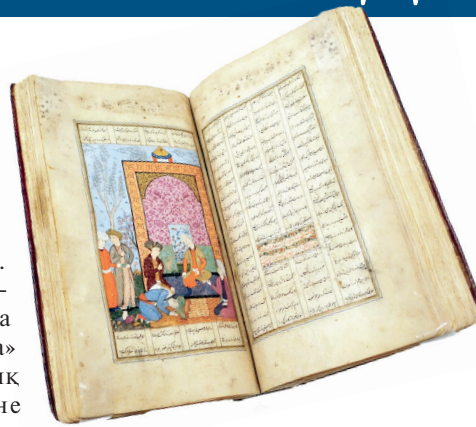
(Жалғасы 5-бетте)

Румигің БІР қол жазбасы ЖАЙЫНДА

ПОЭМА – ӘДЕБИЕТТЕГІ КӨНЕ ЖАНРЛАРДЫҢ БІРІ. ӨЛЕҢ МЕН ЭПИКАЛЫҚ ШЫҒАРМАНЫҢ АРАСЫНДАҒЫ КӨПІР. АУЫЗ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ЭПОСТЫҚ ЖЫРЛАРДАН БАСТАУ АЛҒАН ЖАНР ТҮРІНІҢ АЛҒАШҚЫ ШЫҒАРМАЛАРЫ Б.З.Д. ІІІ–ІІ МЫҢЖЫЛДЫҚТАРДА ПАЙДА БОЛҒАН.

Мәселен, «Гильгамеш» — әлемдегі ең көне эпикалық поэма (шамамен б.з.д. XVIII ғ.) деп саналады. Бұл қатарда ежелгі Гректердің б.з.д. VIII ғасырда жазған Гомердің «Илиада» және «Одиссея» эпикалық поэмалары да бар және классикалық поэмалардың алдыңғы шебіне жатады. Бертін келе орта ғасырлық түркі халықтарына тиесілі «Күлтегін», «Тоныкөк», «Қорқыт ата» және т.б. айтуға болады. Тарихы көне дәуірден басталса да өзектілігін жоғалтқан емес. Ерекшелігі — белгілі бір оқиғаны баяндайтын, эпикалық және метафора, эпитет, тенеу сияқты бейнелеу тәсілдері кеңінен қолданылатын көркемдік құралдарға бай тәсілдері бар, өлең өлшеміндегі оқиғалы шығарма. Негізгі түрлері де көп. Эпикалық, лиро-эпикалық, тарихи, романтикалық, философиялық, мифологиялық және діни деп бірнеше үлгілерін айтуға болады.

(Жалғасы 7-бетте)

» 6

БАС МҰФТИ КУВЕЙТ ЕЛШІСІМЕН ЖҮЗДЕСТІ

Бас мұфти Наурызбай қажы Тағанұлы Кувейт елшісі Омар Ахмед Мұхаммед Мұрат әл-Кандариді қабылдады.

Кездесу барысында тараптар қос ел арасындағы рухани және мәдени ынтымақтастықты дамыту мәселесін талқылап, бұған дейін жүзеге асқан игі істерге шолу жасады. Бас мұфти Кувейт елшісінің қызметіне сәттілік тілеп, Қазақстан мен Кувейт арасындағы діни-рухани байланыстарды нығайтуға қосқан үлесі үшін алғысын білдірді.

Өз кезегінде Омар Ахмед әл-Кандари Бас мұфтиге өзін қабылдағаны үшін алғыс айтып, екіжақты әріптестікті тереңдетудің маңыздылығын атап өтті.

ТҮРКИЯ ЕЛШІСІНІҢ КЕҢЕСШІСІН ҚАБЫЛДАДЫ

ҚМДБ Төрағасы, Бас мұфти Наурызбай қажы Тағанұлы Түркияның Қазақстандағы елшілігінің жаңадан тағайындалған Дін істері жөніндегі кеңесшісі Юсуф Аккушты қабылдады.

Кездесуде екі ел арасындағы тарихи әрі бауырластық байланыстар, дін саласындағы өзара тәжірибе алмасу, діни оқу орындарындағы шәкірттердің жағдайы және алдағы ортақ жобаларды жүзеге асыру мәселелері талқыланды.

«Түркиямен арадағы бауырластық байланыс аясында көптеген ортақ жобалар жүзеге асты. Бұл — екі ел арасындағы ынтымақ пен бірліктің айқын белгісі. Біз осы бағыттағы жұмыстарды одан әрі жалғастыруға дайынбыз. Хасеки институтында жыл сайын қазақстандық шәкірттер білім алып, елге оралған соң өңірлерде абыройлы қызмет атқарып жүр. Алдағы уақытта да осы бағыттағы жұмыстарды бірлесе жалғастыра береміз» деді Наурызбай қажы Тағанұлы. Өз кезегінде Юсуф Аккуш өзін жылы қабылдағаны үшін ҚМДБ Төрағасына ризашылығын білдірді.

ОҢАЛТУҒА АРНАЛҒАН СЕМИНАР

Астана қаласында ҚМДБ Діни оңалту бөлімінің ұйымдастыруымен «Қылмыстық-атқару жүйесі мекемелеріндегі теологиялық жұмыстардың ерекшеліктері мен тиімді әдіс-тәсілдері» тақырыбында кәсіби біліктілікті арттыруға арналған семинар өтті.

Бас мұфти Наурызбай қажы Тағанұлы семинар кезінде баяндама жасап: «Діни баскарма алғаш құрылған сәттен бастап түрлі деструктивті ағымдарға байланысты жүйелі жұмыс істеп келеді. Алдымызға қойылған негізгі мақсат — деструктивті ағым идеологиясына тойтарыс беру және түзу жолдан тайған бауырларымызды дәстүрлі дін түсінігіне қайтару» деді.

Екі күнге жоспарланған оқу семинарына еліміздің барлық өңіріндегі қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінде қызмет атқарып жүрген ҚМДБ-ның діни оңалту бағытына жауапты мамандар қатысты.

Семинар барысында Діни оңалту бөлімінің маманы Ислам Маратұлының «Таухид — бір бүтін сенім» кітабының танытымы өтті. Қазақ және орыс тілдерінде жарық көрген бұл кітап «MUF-TYAT» баспасынан жарық көрді. Семинар соңында ҚМДБ Төрағасы қатысушыларға сертификат табыс етті.

ТҮРКІ МҰФТИЛЕРІ ҚЫРҒЫЗ ЕЛІНДЕ БАС ҚОСТЫ

ҚЫРҒЫЗ ЕЛІНІҢ АСТАНАСЫ БІШКЕК ҚАЛАСЫНДА ТҮРКІ МЕМЛЕКЕТТЕРІ ҰЙЫМЫ МҰФТИЛЕР АЛҚАСЫНЫҢ VI МӘЖІЛІСІ ӨТТІ. АЛҚАЛЫ ЖИЫНҒА КАВКАЗ МҰСЫЛМАНДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ АЛЛАШҮКІР ПАША-ЗАДЕ, ҚАЗАҚСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ НАУРЫЗБАЙ ҚАЖЫ ТАҒАНҰЛЫ, ТҮРКИЯ ДІН ІСТЕРІ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ АЛИ ЕРБАШ, ӨЗБЕКСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ НУРИДДИН ҚАЖЫ ХОЛИҚНАЗАР, ҚЫРҒЫЗСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ АБДУЛАЗИЗ ҚАЖЫ ЗАКИРОВ, СОНДАЙ-АҚ ТҮРКІ МЕМЛЕКЕТТЕРІ ҰЙЫМЫНЫҢ БАС ХАТШЫСЫ ҚУАНЫШБЕК КАСЫМУЛЫ, ДІН ҒАЛЫМДАРЫ, ИМАМДАР МЕН БАҚ ӨКІЛДЕРІ ҚАТЫСТЫ.

Жиын барысында бауырлас елдердің Бас мұфтилері діни саладағы ынтымақтастықты арттыру, ортақ тәжірибе алмасу, рухани-ағартушылық бағыттағы жобаларды жүзеге асыру және бүгінгі күннің өзекті мәселелерін бірлесе шешу жолдарын талқылады. Жиында Бас мұфти Наурызбай қажы Тағанұлы арнаулы баяндама жасап: «Баршанызға мәлім, өткен жылы Астанада Түркі мемлекеттері ұйымы Мұфтилер алқасының V мәжілісін өткіздік. Онда бірқатар маңызды құжаттар қабылданды. «Ислам жергілікті халық дәстүрін қолдайды» қарары ерекше маңызға ие болды. Бұл дін мен дәстүрдің сабақтастығын түркі халықтарының мәдениетінде айрықша орын алатынын көрсетті. Ал «Фихк мектебінің пәтуа беруге қатысты ережесі» ғұламалар арасында ынтымақтастықты нығайтуға,

өзекті діни мәселелерде ортақ ұстаным қалыптастыруға негіз болды», — деді.

Сондай-ақ мәжілісте Түркі мемлекеттері ұйымының Мұфтилер алқасы «Исламдағы үммет бірлігі» атты құжат қабылданды. Бұл құжат мұсылман халықтарының бірлігі мен ынтымақтастығын нығайтуға бағытталды.

Жиын аясында тағы бір маңызды бастама қолға алынды. Мұфтилер алқасы климаттың өзгеруін тоқтату, қоршаған ортаны қорғау және экологиялық суды үнемдеу жөнінде үндеу жасады. Бұл қадам табиғатты қорғау ісіне исламдық жауапкершілік тұрғысынан үлес қосуды көздейді.

Мәжілістен соң Бас мұфтилерді Қырғыз президенті Садыр Жапаров қабылдады. Ол Исламның имандылық пен әдепке, бірлік пен ынтымаққа үндейтін құндылықтарын түркі халықтарының

салт-дәстүрімен ұштастырудың маңыздылығын атап өтті. Сондай-ақ жастарды радикалды ағымдардан қорғап, дәстүрлі діни құндылықтар негізінде тәрбиелеу рухани жетекшілердің басты міндеті екенін айтты.

Сондай-ақ Бішкек қаласында Түркі мемлекеттері ұйымы Бас мұфтилер алқасының жанындағы Пәтуа кеңесінің кезекті мәжілісі өтті. Алқалы жиынға Әзербайжан, Қазақстан, Қырғызстан, Түркия және Өзбекстан елдерінен келген бірқатар ғалымдар мен дін мамандары қатысып, аталған мемлекеттерге ортақ діни мәселелер бойынша пәтуалар мен қарарлар қабылдау, дәстүрлі діни ұстанымдарды насихаттау, халықтың діни бірлігін нығайту, жастардың діни сауатын арттыру, сондай-ақ діни алауыздыққа жол бермеу бағытындағы бірлескен іс-шараларды пысықтады.

ТҮРКИЯДАҒЫ МӘУЛІТ АПТАЛЫҒЫ

ТҮРКИЯ АСТАНАСЫ АНКАРА ҚАЛАСЫНДАҒЫ БЕШТЕПЕ ҰЛТТЫҚ КОНГРЕСС ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТ ОРТАЛЫҒЫНДА МӘУЛІТ АПТАЛЫҒЫНЫҢ САЛТАНАТТЫ АШЫЛУ РӘСІМІ ӨТТІ. АЙТУЛЫ ІС-ШАРАҒА ТҮРКИЯ ПРЕЗИДЕНТІ РЕЖЕП ТАЙЫП ЕРДОҒАН ҚАТЫСЫП, ҚҰТТЫҚТАУ СӨЗ СӨЙЛЕДІ. РУХАНИ ЖИЫНҒА ӘЛЕМНІҢ 40-ТАН АСТАМ ЕЛІНЕН КЕЛГЕН МҰФТИЛЕРМЕН БІРГЕ ҚМДБ ТӨРАҒАСЫ НАУРЫЗБАЙ ҚАЖЫ ТАҒАНҰЛЫ ДА ҚАТЫСТЫ.

Мәуліт кешінде Түркия Президенті Режеп Тайып Ердоған барша мұсылман үмбетін Мәуліт мерекесімен құттықтап, кешке арнайы келген қадірлі меймандарға ризашылығын жеткізді. Сондай-ақ ол биылғы Мәуліттің 1500 жылдық мерейтойына ерекше мән беріліп отырғанын атап өтіп, алдағы бір жыл бойы өтетін ауқымды іс-шараларға сәттілік тіледі. Түркия Дін істері басқармасының төрағасы Әли Ербаш құттықтау сөз сөйлеп, Мәуліт мерекесінің рухани маңызы мен тәрбиелік мәніне тоқталды. Сондай-ақ кеште діни әндер шырқалып, ардақты Пайғамбарымыз Мұхаммедке (оған

Алланың салауаты мен сәлемі болсын) салауаттар айтылды.

Жиыннан соң Бас мұфти Наурызбай қажы Тағанұлы Түркия Дін істері басқармасының төрағасы Әли Ербашпен арнайы жүздесті. Кездесу барысында қос тарап діни саладағы ынтымақтастық, жүзеге асқан игі іс-шаралар мен ортақ жобалар жөнінде пікір алмасып, алдағы уақытта бірлескен жұмыстарды одан әрі жандандыруға уағдаласты.

ҚМДБ Төрағасы сондай-ақ Конья қаласында өткен «Қазіргі отбасы өміріндегі қатерлер және олардың шешу жолдары» атты халықаралық конференцияға қатысты. Бас мұфти

жиында қазақ қоғамындағы отбасының орны мен рухани тәрбиенің маңызы жөнінде баяндама жасады. Конференция жұмысына 40-тан астам елдің мұфтиі, дін ғалымдары және отбасы мәселелері бойынша мамандар қатысты. Басқосуа қазіргі замандағы отбасы құндылықтарының әлсіреу себептері, әлеуметтік және рухани дағдарыстар, сондай-ақ олардың алдын алу жолдары кеңінен талқыланды.

Бас мұфти Түркияға барған сапарында Конья аймағындағы Хасеки институтында және Анкара қаласында білім алып жатқан қазақстандық шәкірттермен кездесті. Кездесу барысында ҚМДБ Төрағасы шәкірттерге арнайы дастарқан жайып, білім алудағы табандылық пен жауапкершілік жайында насихат айтып, дін мен дәстүр сабақтастығын сақтаудың маңыздылығына тоқталды.

ҚАЖЫЛЫҚ МИНИСТРІ ҚАЗАҚСТАНҒА КЕЛДІ

САУД АРАБИЯСЫ КОРОЛЬДІГІНІҢ ҚАЖЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҰМРА МИНИСТРІ ТАУФИК ИБН ФАУЗАН АР-РАБИА ҚАЗАҚСТАНҒА РЕСМИ САПАРМЕН КЕЛДІ. АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНДА ҚМДБ ТӨРАҒАСЫ МЕН ҚАЖЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҰМРА МИНИСТРІ КЕЗДЕСУ ӨТКІЗДІ.

Кездесу барысында тараптар қажылық пен умра сапарын ұйымдастырудағы өзекті мәселелерді талқылап, қазақстандық қажыларға көрсетілетін қызмет сапасын арттыру

бағытында пікір алмасты. Бас мұфти Наурызбай қажы Тағанұлы министр-ге қазақстандық қажылар үшін қолайлы жағдай жасауға қатысты бірқатар ұсыныстарын жеткізді. Атап

айтқанда, әуе тасымалының қолжетімділігі мен бағасын реттеу, қонақүй қызметтерінің сапасын көтеру, төлем жүйесін жеңілдету және қажыларға көрсетілетін сервисті жетілдіру мәселелерін атап өтті. Өз кезегінде Қажылық және умра министрі Қазақстаннан келетін қажыларға барынша қолдау көрсетілетінін мәлімдеді.

— Уважаемый Муфтий Хазрет, мы хотели бы с вами поговорит сегодня и задать несколько вопросов вам. Что бы могли сказать нам о приобретении знания в Исламе.

— Получение знаний — одна из важнейших функций человека, которая оказывает влияние на все сферы его жизни. В Священном Коране содержатся многочисленные аяты, которые призывают человека размышлять и призывают соответствующие знания. Всевышний Аллах в суре «Али-Имран», аят 197 говорит: **«Которые поминают Аллаха стоя, сидя и на боку и размышляют о сотворении небес и земли: «Господь наш! Ты не сотворил это понапрасну. Пречист Ты! Защити же нас от мучений в Огне».** Пророк Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: **«Стремление к знанию является обязанностью каждого мусульманина и мусульманки».** Этот хадис нам передает ученый ибн Маджа, и имам Байхаки считает, что это один из лучших хадисов. С этого хадиса мы видим, что приобретение знания — это долг и обязанность каждого мусульманина и мусульманки в этом мире. Мы должны уметь находить время и уделять поискам знания как на пути Ислама, так и на том пути, что мы выбрали для себя формой профессионального развития

– Вы отметили не только религиозные знания, но и профессиональные, что вы скажите, мусульманин должен иметь не только исламские знания, но и те, которые ему помогают стать профессионалом своего дела, верно?

— Человек должен стараться быть сильным, добрым и грамотным мусульманином, а также должен стремиться к приобретению хороших знаний и навыков своей профессии и профессионального долга. Ученые исламского мира говорят, что есть хадисы, где говорится, во-первых, о полезных знаниях, которые несут собой благо как в этом мире, так и в будущем, и, во-вторых, о тех знаниях и умение хорошо работать и быть самодостаточным, за что так же будет вознаграждение. Ученый Ислама Джалаля ад-дин ас-Суйути говорит, что поиски знания приносят благословения и в этом мире, и в будущем, как мужчинам, так и женщине в Исламе, поэтому мы люди всегда должны находить время для изучения книг и образовательных процессов. Ученые отмечают, что нужно именно приобретать полезные знания, которые приносят благо как самому человеку, так и его окружающим. Мы же должны знать еще одну истину, мусульманин всегда оберегает себя от ненужных и бесполезных для него знания, тем более если эти знания приводят человека к неподобающему или к агрессии к другим, религиозному экстремизму и фанатизму или к совершению больших и малых грехов.

— Наш следующий вопрос, приобретение знания в Исламе — это обязанность для мусульманина, например, как совершение намаза или поста в месяц Рамазан или нет?

— Да, конечно, приобретать необходимые знания и стремиться к ним является долгом каждого праведного человека и конечно каждого мусульманина в отдельности. Есть достоверный хадис, который приводит имам Бухари, где Пророк (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: *«Если Аллах хочет одарить кого-то особым благом, то одаривает его пониманием (знанием) религии»*. Из этого хадиса следует, что те, кто приобретает знания, — это люди, которых Аллах одарил особым благом в этом мире и такие люди в будущем мире могут попасть в милость Всевышнего Аллаха. Пророк Аллаха Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: *«Стремление к знаниям перед Аллахом ценнее намаза, поста, хаджа и джихада на пути Аллаха»*. Этот же хадис привел имам ат-Табарани.

Каждый мусульманин приобретает благословения Всевышнего, когда находит время для поисков знания или изучения науки. Когда человек выходит в путь, чтобы изучить что-либо или учиться и набирает знания и нужный опыт в жизни, тогда его оберегает сам Всевышний. Есть хадис, который нам передает ученый мухаддис, имам Муслим, где Пророк Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует):

«Кто ступил на путь приобретения знаний, тому Всевышний Аллах облегчит следование по пути, ведемому в Рай». Нужно хорошо понимать, что знания являются наследством пророков и посланников, поэтому все те, кто хочет получить долю наследства самых лучших людей этого мира, пусть стараются в поисках религиозных знаний.

Наурызбай кажы ТАГАНУЛЫ,
Председатель ДУМК, Верховный муфтий.

ПРИБРЕТАТЬ ЗНАНИЯ – ДОЛГ КАЖДОГО МУСУЛЬМАНИНА

научил его многим вещам. Поэтому здесь нужно отметить, что человек, который приобрел хорошие знания и стал учить других должен иметь праведные и правильные намерения.

Человек всегда должен иметь правильные намерения и жить так, чтобы им был доволен Всевышний Аллах. Поэтому он должен стремиться приобретать нужные и полезные знания, которые в будущем ему помогут идти по верному пути в жизни. Пророк Аллаха Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: ***«О, люди, знания приобретаются в результате стремления к ним».*** Этот хадис нам привел имам Табарани. Ученый исламского мира, имам Табарани говорит, что мусульмане должны ставить перед собой цели в приобретении хороших знаний Ислама. И каждый, кто делает шаг на пути поисков знания, получает благословение Всевышнего Аллаха. Человек не всегда может научиться благому сидя дома, поэтому он, выходя в путь, покидает свой дом, чтобы стать более знающим и мудрым человеком. И за такие его старания, Всевышний обещает ему легкость в этом мире и вознаграждение в будущем. Пророк Аллаха Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: ***«Кто вышел из дома за знаниями, тому Аллах облегчает путь в Рай».*** Этот же достоверный хадис приводит имам Муслим и имам ат-Тирмизи

— От ваших слов очевидно, что знания в Исламе очень ценятся, и ученые Ислама имеют высокого положение среди мусульман. верно?

– Отношение к знанию в Исламе огромное, и на первом месте конечно, ставится знания религии, мусульманин

(ученого) и учащегося». Этот красивый хадис привел имам ат-Тирмизи и имам Байхаки.

— Что нужно делать для приобретения нужных знаний и где сейчас у нас в Казахстане можно приобрести знания Ислама?

— Пророк Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) придавал большое значение образованию. Он посвятил всю свою жизнь обучению своей общины, что подразумевало не только изучение норм шариата Ислама, чтения и письма, но и религиозное и нравственное воспитание. Когда он переехал в Медину, то первым делом построил мечеть, выделив одну ее часть для обучения людей знаниям в разных науках. Многие ученые Ислама напоминают, что, когда говорится о приобретении знания, тут имеется в виду не только религиозные знания, но и все знания, которые есть у людей, знания медицины, торговли, технологии, истории, экономики, политологии и другие важные для человека направления. Главное у человека, должна быть цель в дальнейшем служить людям и приносить им добро и благо. Мы всегда нуждаемся друг в друге, и если мы будем с пониманием относиться к тем, кто к нам обращается за помощью, тогда, конечно, мы будем в благоденствии и процветании.

У нас в Казахстане сейчас есть много университетов и центров, где преподают знания религии, например можно отметить наш университет «Нур-Мубарак» это учебное заведение, достигшее значительных успехов по специальностям исламоведение и религиоведение. Учёные университета установили тесные связи с известным египетским университетом

«аль-Азхар» и совместно работают над рядом международных научных проектов. В сотрудничестве с Духовным управлением мусульман Казахстана разрабатываются учебные программы по религиоведению и исламоведению, создаются специальные базы. В последние годы в этом университете получили образование многие казахстанцы, которые стали известными исламскими учеными нашего региона и религиозными деятелями страны. Вместе с этим можно сказать об университетах в Казахстане, где сейчас преподают основы исламоведения и религиоведения, например Казахский национальный университет имени аль-Фараби или Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилёва и Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмеда Ясави.

— Какие должны быть стремления и намерения у верующего, когда он уделяет время для приобретения знания на пути религии?

— Мусульманин в первую очередь должен думать о том, как ему принести пользу обществу, и тем людям, среди которых он живет, помогать и заботиться о своих родных и близких. Знающий человек не должен кичиться своими знаниями, и конечно его знания не должны привести его к высокомерию и хвастовству. Пророк Аллаха Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: ***«Не войдет в Рай, тот, в чьем сердце есть высокомерие даже размером с горчичное зернышко»***. Этот хадис привел имам Табарани. Есть еще один хадис, где говорится, что нельзя быть высокомерным среди людей, и это порицается Исламом. Однажды один человек спросил: «А что, если человек любит носить красивую одежду и красивую обувь?». Пророк Аллаха Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) ответил: ***«Воистину, Аллах — Красивый, и Он любит красоту, а высокомерие — это отрицание истины и надменное отношение к людям»***. Этот же достоверный хадис приводит имам Муслим.

Мы должны понимать, что именно в молодости мы можем приобрести много для себя полезного. Ученый исламского мира Абдулла Ибн Аббас передает хадис, где Пророк Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) советует воспользоваться молодостью до старости, здоровьем до болезни, богатством до бедности, свободным временем до работы и жизнью до смерти, призывая использовать эти блага, включая молодость и стремление к знаниям, пока они доступны, пока не стало слишком поздно. Сам же Абдулла бин Аббас говорит: *«Знания даются ученому только в молодости»*. Абдулла бин Аббас подсказывает нам, что в молодости мы должны много учиться и набираться опытом в жизни, чтобы потом могли пользоваться всем этим и приносить благо как себе, так и окружающим.

Ведь молодость — это самая счастливая пора в жизни каждого человека и самая привлекательная и активная фаза жизни человека. Это пик жизни, полный энергии и энтузиазма. Как Всевышний отметил в Священном Коране и описывает молодость как период между двумя слабостями: **«Две слабости — это детство и старость. В Священном Коране сказано: «Аллах — Тот, кто создает вас из слабого (вещества — то есть из капли семени). Затем после слабости Он дает вам силу, а после заменяет силу на слабость и седины (старость)»** (Сура «Рум», аят 54). Именно в этот период времени человек должен уделять свое время для приобретения хороших знаний.

Мы не должны забывать, что в этом мире просто так не чего не дается и во всем мы должны проявлять усердие, упорство и проявлять упование на Всевышнего. Упорство и усердие – главные составляющие успешного приобретения знаний. Эту истину поддерживает достоверный пророческий хадис, где Пророк Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: *«Воистину, знание постигается только посредством (усердного) изучения, а кротость приобретается с упорством. Тому, кто ищет блага, оно будет дано, а кто страшится и остерегается зла, будет защищен от него»*. Этот хадис от Абу Хурайра передает имам ат-Табарани и ал-Даракутни. Из этого хадиса видно, что мы должны проявлять упорство в поисках знания и изучения книг. Каждый, кто сможет это сделать он сумеет приобрести большое счастье в обоих мирах.

Мы всегда видим, что мусульмане с большим уважением относились к своим учителям. Мусульмане всегда осознавали,

в этом хадисе, — то, что за учёных просят прощения обитатели небес и земли, даже киты в море и даже животные на суше. Среди его достоинств — то, что ангелы, которых почтил Всевышний Аллах, простигают свои крылья перед ищущим знания, довольным его деяниями, из смирения и уважения к знанию и его носителям. Среди достоинств, упомянутых Пророком (да благословит его Аллах и приветствует), в этом хадисе — то, что учёные — наследники пророков, поскольку унаследовали от них знания и деяния. Среди её достоинств — превосходство учёного над верующим, подобное превосходству луны в ночь полнолуния над остальными планетами. Поэтому мусульманин должен очень много уделять время знаниям и познавать все, что важно для него в обоих мирах.

— Что вы можете сказать про тех, кто имеет знания и тех, кто, не учился просто совершает намаз и по мере своих возможности придерживается Ислама.

— Нужно отметить, что человек должен приобретать знания для совершения благих поступков и своими знаниями ему нужно помогать тем, кто не знает. Сам Всевышний отметил в Священном Коране в суре аз-Зумар, аят 9: «Скажи: **«Неужели равны те, которые знают, и те, которые не знают?»**». Воистину, помнят наизадание только обладающие разумом». Ученый исламского мира, муфассир Ибн Касир говорит и дает свое толкование к этому аяту, что Всевышний Аллах призывает верующих приобретать задания, но после того, как вы стали знающими людьми, служите на пути Ислама и учите других проявляя перед Всевышним смирение и совершая праведный образ жизни, не проявляя своего высокомерия и не показывая своего преимуществ в знаниях. Исмаил бин Касир говорит, что в Священном Коране есть аяты, где рассказывается об Иблисе, который приобрёл много знания еще в Раю, но он загордился и проявил свое превосходство и возгордился перед Адамом, за что и лишился Рая. Адам же проявил смирение, и Всевышний

должен уметь читать Священный Коран, изучать хадисы Пророка Аллаха (да благословит его Аллах и приветствует), знать основы шариата Ислама, что можно, а что нельзя, знать историю своей религии и основные его даты, изучать книги и труды, которые были написаны учеными исламского мира.

Всевышний Аллах говорит нам и учит нас в Священном Коране в суре Таха, аяте 114: ***«Превыше всего Аллах, Истинный Царь! Не торопись читать Коран, пока не споспешит откровения тебе не будет завершено, и говори: «Господи! Приумножь мои знания».*** Пророк Аллаха Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: ***«Читайте Коран, ибо, поистине, в День воскресения он явится как заступник за тех, кто его читал».*** Этот хадис от слов Абу Умама, да будет доволен им Аллах, приводит нам имам Муслим. Или еще один хадис о достоинстве чтения Священного Корана, где Пророк Аллаха Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: ***«Тот, кто читает Коран, являясь искусным в этом, (будет) с благодарными и покорными писцами, а тому, кто читает Коран, занимаясь и испытывая при этом затруднения, (уготована) двойная награда».*** Этот достоверный хадис приводит имам Муслим.

Этот аспект в нашей религии имеет важное место, и мы мусульмане должны не забывать об этом, Пророк Аллаха Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: *«О, Абу Зар, выучи с утра один раздел науки и следуй полученным знаниям — это лучше для тебя, чем совершение намаза в тысячу ракатов».* Этот же хадис приводит имам Ибн Мажа. Кто хочет в этом мире приобрести себе блага и получить вознаграждение перед Всевышним, пусть знает, что именно изучение исламских наук и их познание ведет его к этому. Пророк Аллаха Мухаммад (да благословит его Аллах и приветствует) сказал: *«Нет пользы от мира сего и от всего, что в нем, кроме поминания Аллаха и того, что связано с этим, а также кроме алма*

что образование является фундаментом процветания, поскольку прогрессом всегда движет человек. Именно благодаря усилиям ученых сегодня мы живем в современном, удобном и безопасном мире. Но учеными не рождаются, учеными становятся после того, как получают знания от сведущих людей. Каждый человек, приобретая знания становится мудрее и грамотнее, что делает его сильнее и благороднее, но такой человек все свои знания еще должен уметь вложить в совершение нужных и благих дел людям и только тогда будет польза от всех его полученных тех или иных знаний.

Мусульмане всегда должны иметь намерение совершать благое и хорошее, потому что мы знаем, что нас ждет встреча после смерти и отчет перед Всевышним за наши совершенные дела и поступки. Не обогащение или стремление к высокому положению в этом мире, а стремление к приобретению хороших знаний, благого нрава, доброго сердца и умение совершать простые добрые дела должны стать нашим устремлением.

— И напоследок, чтобы вы пожелали молодым людям в преддверии нового учебного года.

— Новый учебный год уже начался для молодых людей, и мое пожелание для них, это в первую очередь крепкого здоровья, легкости в приобретении новых знаний, хороших и праведных устремлений, уважение к учителям и старшему поколению и достижения всех поставленных перед собой целей. Пусть устремление молодых будет только к лучшему и конечно пусть будет мир и духовное согласие во всем мире. Тот человек, который в молодости уделял время поискам знания и служил этому, пусть знает, что потом эти знания будут служить ему и помогать достойно зарабатывать на жизнь и вести благородную жизнь. Да благословит Всевышний Аллах, каждого, кто обучает знаниям и ищущего знания. Аминь.

ЖАСТАР ӘСІРЕДІНШІЛДІКТІ ҚОЛДАМАЙДЫ

(Басы 1-бетте)

Негізінен экономикалық өрісті кенейтіп, инновацияның өркеніетіне нық қалам басуға ұмтылу қажеттігі қамтылған Жолдау енді ел дамуының бағдарына айналуы тиіс. Қ.Тоқаев қоғамды керітартпалыққа итермелейтін келенсіздіктерден де бойды аулақ салуға шақырды. «Батыстағы этносаралық-дінаралық үйлесім мен мәдени аралуандық тұжырымдамасы дағдарысқа ұшырады. Жаһандық деструктивті күштер ұлттық мәдениеттер мен дәстүрлердің іргесін шайқауда» деген Президент бүгінгі зейінді жас ұрпақ отанышылдық деген ұғымды өзгеше түсінікпен қабылдайтынын атап өтті. «Жастарын басым көпшілігі әсіредіншілдікті, әсіреұлтшылдықты қолдайды. Олар үшін патриотизмнің басты көрсеткіші – жасампаздық пен жаңашылдық. Жастар «Елді сүю дегеніміз – халыққа пайдасы тиетін жаңалық ашу, жаңа іс бастау» деп түсінеді. Олар Қазақстанды дамыған, көркеймен мемлекет ретінде көргісі келеді. Заманауи технологияларды меңгеріп, халқымызды озық ойлы ұлттардың қатарына қосуға талпынады» деген Президент жас бұынның дарынына, қарым-қабілетіне тәнті екенін, келешекте елдің жүгін арқалайтын талантты толқынның біліміне сенетінін айтты.

Қырық жылға жуық ұстаздық қызмет атқарып, зейнетке шыққан білікті педагог Оналбек Өтебайұлы қазіргі жастардың ойлауы, ұғымы өзгеше екенін алға тартады. «Қазір зейнетке шыққанмызбен де үйде бос отырмаймыз. Екі немеремді мектепке апарып, сабақтан кейін алып қайтамын. Жол жөнөкей енгізелсеміз,

мектептегі оқыту бағдарламасын сұраймын. Бұлардың ойлауы, таным-түсінігі мүлде басқаша. Тәуелсіздігімізді алып, өз алдымызға дербес ел болған кезеңдегі ауыртпалықты бұлар естен білмейді, сондықтан сезіне алмайды. Алты айда астам жалақы алмай, дүкен сөресінде тауар таусылып, жоқшылық титықтатқан жылдардың қандай қиындықпен өткенін айтсаң сенбейді. Қай мекемеге барсаң да қысқарту, зауыт-фабрикалардың жабылып, жұмыссыздық қысқан оlara шақты түйсінуі қиын. Өйткені бұлар ондайды көрген жоқ. Елен-алаң кезеннен кейін елдің енесі тіктелген мамыражай шақта өмірге келген жас ұрпақтың ойлауы әсте бөлек. Шетелдің беделді оқу орнында білім алғысы келеді, ал кейін елдің өркендеуіне өзіндік үлесін қосып, сара жол салуға ұмтылады. Өзімізді ата-анамыз шектеп көгендеп өсіргеннен кейін біздің де балаларымыз тоқырау кезінде бірінің киімін бірі киіп жоқшылықтың шетін көргендіктен жасқаншақтау болды. Содан кейін де шығар, қандай істі бастарда аса көп тәуекелге бара бермейді» дейді зейнеткер. Расында 1990 жылдардың басынан орта тұсынан ауғанға дейінгі аралықтағы ауыртпалықты аркалап өскен буынның ойлауында шектеу шенбері болды. Бәрі сондай деуге келмес, десе де үлкен істі атқаруға келгенде тәуекелі жетпейтіндердің шоғыры қалың еді.

Ілгеріде Алматыда жас зерттеушілердің форумы өтті. Оқу-ағарту министрлігінің қолдауымен Ұлттық ғылым академиясы ұйымдастырған ауқымды шараға білікті ғалымдар катысып, халықаралық, республикалық конкурстарда озық шыққан озаттармен ой бөлісіп, пікір алмасты. Сонда аңғарғанмыз:

ғылымға бет бұрған жастардың басым көпшілігі Қазақстанды келешекте өркеніеттің ордасы ретінде сипаттады. Кен орындарының ресурсына бай мемлекет үшін экспортқа өзінен табылған шикізатты жөнелтіп қана отыру келешекте экономика үшін тиімсіз болары анық. Сондықтан шикізатты өңдеп, дайын өнім, тауар күйінде сатудың пайдасы шаш-етектен. Ғылымға бой ұрған шоғырдың елді дамытудағы ойы да осыған саяды. Елімізде өндіріс орындары ашылып, бәсекеге қабілетті тауар шығарып, тұтынушыға жеткізгенде ғана экономикалық өсімде он динамика болады.

Жас зерттеушілердің форумында Ұлттық ғылым академиясының президенті Ақылбек Құршібаев жаңадан құрылған жас ғалымдар кенесінің келешегі кемел болатынын атап өткен еді. Енді мектеп оқушылары арасынан ғылымға икемі бар жастарды Ғылым академиясы осы кеңес арқылы ынталандырып, қолдап-қуаттап отырады.

Тамыз айында Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев халықаралық пән олимпиадаларын олжалы оралған жастармен кездесті. Ақордадағы басқосула Президент жаһандық өре бәйгелерінің жеңімпаздары мен жүлделерімен пікір алмасып, елдің келешегі жайындағы өзі бөлісті. Химия, математика, физика, география, информатика, биология сынды пәндерден өткен халықаралық олимпиадаларда алтын, күміс, қола медаль алған алғыр жастар да ойларын ортаға салды. Тек бойдағы талантқа, дарынға сенушына шығармайтынын айтқан Президент жастарға әрдайым ізденісте болып еңбектену қажеттігін қаперге салды. «Білімге деген ұмтылыстың, нағыз еңбеккерлік пен табанды іс-әрекеттің арқасында осындай биікке шығып жатсыздар. Расында, дарынға ие болу, бұл – бақыт. Бірақ жайғана еңбексіз дарын жетістіктің кепілі бола алмайды. Дарынның көзін ашу керек және оны толығымен пайдалана болу қажет. Әр жеңіс, әр медаль тынымсыз ізденіспен, мандай термен, үздіксіз дайындықпен келеді» деген Мемлекет басшысы білім қуған жастарға әрдайым қолдау танытатынын айтты.

Жастар ұлттық кодынан ажырамай, жаһандандудың иіріміне жұтылып кетпей, өлемдегі алай-дүлей ағудың жетегіне ермей тура жолдан таймай табандылық танытуы тиіс. Отаншылдық ұғымы науқаншылық рәсіммен, көзбояу көріністермен өлшенбесе керек. Көкірегі ояу, санасы уланбаған алтын буын мұны терең бағамдары анық.

Қуан РАЗАК

СЕНІҢ ДОСЫҢ КІМ?

ЖЕКЕ ТҮЛҒАНЫҢ МІНЕЗ-ҚҰЛҚЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНДА ДОСТЫҚТЫҢ ӘСЕРІ ӨТЕ
ҮЛКЕН. АДАМ БАЛАСЫ ДОСЫНЫҢ БОЙЫНДАҒЫ ҚАСИЕТТЕРДІ ӨЗ БОЙЫНА ДА
СІңІРЕДІ. КЕЗ КЕЛГЕН АДАМ ҚОҒАМДА ӨМІР СҮРЕТІН БОЛҒАНДЫҚТАН,
АЙНАЛАСЫНДА ДОСТАРЫ МЕН ҚИМАС ЖАНДАРЫ БОЛАТЫНЫ ТАБИҒИ ЖАҒДАЙ. ДОСЫ
ЖАМАН АДАМНЫҢ МІНЕЗІ ДЕ, ӨЗІ ДЕ БҰЗЫЛА БАСТАЙДЫ. УАҚЫТ ӨТЕ КЕЛЕ ӨЗІ СІЗБЕГЕН
КҮЙДЕ ДОСЫНЫҢ МІНЕЗ-ҚҰЛҚЫН БОЙЫНА СІңІРІП ОТЫРАДЫ. НӘТИЖЕСІНДЕ ҚИМАС
ДОСЫМЕН БІРГЕ ҚҰРДЫМҒА КЕТКЕНІН БАЙҚАМАЙ ДА ҚАЛАДЫ.

Ал тандаған достары игі жақсы, иманды, тақпа, Алланы таныған, тура жолдағы жандар болса, өзі де солармен бірге жүн санап жоғары қарай өрлей береді. Бойына жақсы адамдардың ізгі қасиеттері, имандылығы, игі сипаттары және иләһи танымдары дари бастайды. Осылайша ол сүйкімсіз мінездерден де, нәпсінің жетегінде кетуден де құтылады. Міне, сондықтан да кез-келген адам айналасындағы достарымен сұхбаттастары арқылы танылады.

Айналамыздағы адамдардың ең жақсыларымен дос болуға тырысқанымыз абзал. Құрдымға кеткіміз келмесе жаман адамдардан аулақ жүргеніміз жөн. Адамды тану үшін ең алдымен достарын сұрастырудың мәні осында. Достардың барлығы өз досының соңынан ереді. Сахабалар наландық дәуірінің қараңғылығында жүрген кезінде Пайғамбарымызбен (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) сұхбаттас болып, достасу арқылы биік белестерді бағындыра алды. Ал олардан кейін келген болып (табиғиндер) сол сахабалармен сұхбаттас болып, достасу арқылы ұлы абыройға қенелді.

Адам баласы өз бойындағы кемшіліктері мен айыбын тап-газа әрі тура айның алдында тұрған кезде ғана анық көре алады. Сол секілді мүмин адамның да өзінен иман мен көркем мінез тұрғысынан анағұрлым күшті, шыншыл, шынайы ықыласты әрі дұрыс бағыт-

бағдар беретін досы болуы керек. Бойында жаксы қасиеттері мол адамның қасында жүріп, үлгі тұтып, берген бағыт-бағдары мен айтқан насихатына құлақ түргенде ғана жүрек дертінен арыла алады. Міне, сол үшін де Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Бір мүммин екінші мүммин адамның айнасы»*, — деп айтқан.

Бүл өмірде түрлі айныын болатынын да ұмытпағанымыз абзал. Тап-таза өріс-тура айнарлармен қатар бет-жүзімізді қысық етіп, кішірейтіп немесе шектен тыс үлкейтіп көрсететін айнарлар да кездеседі. Өмірде кәсіптің достар да сол секілді. Олардың арасында біздің шынайы бейнемізді көрсетпеуге тырысатындар бар. Ондай достардың жалған мақтауын естіген кезде кеудені мақтаныш пен масаттану сезімі кернеп, өзіндік кемел адам екенмін деп ойлайсың. Кейбірінің кемшіліктеріңді аяусыз бетіне баса бергені соншалықты болашақтан үмітіңді үзіп, өзіндік түзетуге де зауықын сөкпәй қалады. Ал иманды адам тура жолды нұсқап, дұрыс бағыт-бағдар береді алады.

Алла Тағала Құранда былай дейді: «Әй, иман келтіргендер! Алладан қорқындар жөне шыншылдармен бірге болындар!» («Тәубе» сүресі, 119-аят). Шыншылдар дегеніміз – мұминдердің арасындағы таңдаулы жандар. Таңдаулы жандармен бірге болудың өзі үлкен нығмет. Жаратушы Жаббар Иеміз Құранда былай өмір етеді: «Бір Алланың қана разылығын қалап, Рабыларына ертелі-кеш дұға жасап, жалбарынағын мұминдермен бірге болуда барынша сабырлы болып табандылық таныт. Күтіршіліктің сән-салтанатына ансарың ауып, әлігі адамдардан көз жазып қалма. Бізді еске алмайтындай етіп өзіміз қаперсіз еткен, нәпсісінің қалауына ерген әрі бүкіл ісі шектен шыққан әлдекіміз ерме» («Кәһф» сүресі, 28-аят). Бұл аяттан жазы адаммен бірге болудың, жамандыққа бастайтын жандардан аулақ болудың маңызын айқын түсінеміз.

Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деген: *«Жақсы дос пен жаман достың мысалы әтір сатушы мен от үрлеушінің мысалындай. Әтір сатушыға келер болсақ, не ол саған сыйлық жасайды, не*

сен одан бір нәрсе сатып аласын, не одан шыққан кезде хош иісті сезесің. Ал от үрлеуші ұстаға келсек, ол сенің киіміңді күйдіреді немесе одан шыққан кезде сасық иісті сезесің».

Ибн Аббастан (Алла оларға разы болсын) жеткізілген руията Пайғамбарымызға (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «Достарымыздың қайсысы қайырлы?» деген сұрақ қойылды. Сонда Пайғамбарымыз Алла елшісі былай деп жауап берді: *«Ондай адамды көрудің өзі саған Алланы есіңе түсіреді. Оның айтқан сөздері ізігі амалдарыңды арттыра түседі. Ал оның жасаған амалы саған ақыретті есіңе түсіреді»*.

Әбу Һұрайрадан жеткізілген хадисте Пайғамбарымыз (оған Алланың салатуы мен сәлемі болсын) былай деген: *«Адам қимас досының дінінде болады. Сондықтан әркім өзінің жақын досының кім екеніне қарасын»*. Ал Омар ибн Хаттабтан жеткізілген хадисте Пайғамбарымыз (оған Алланың салатуы мен сәлемі болсын) былай деген: *«Алланың құлдарының арасында бір топ бар, олар пайғамбарлар да, шейіттер те емес, Қиямет күні Алла алдындағы дережесінің жоғары болғанына байланысты пайғамбарлар да, шейіттер де оларға қызығайды»* – дейді. Қасындағылар: «Уа, Алланың елшісі! Олардың кім екенін айтыңыз?» – деп сұрағанда: *«Олар араларында туыстық қатынас және бір-біріне берген дүние-мүлкі болмаса да Алланың разылығы үшін бір-бірін жақсы көргендер. Аллаға ант еткен, олардың жүзі нұрлы болады. Халық қорқықанда, ренжігенде олар қорықпайды, ренжімейді»*, – деді де мына аятты оқыды: *«Біліңдер! Расында Алланың достарына қауіп-қатер көк әрі олар қайғымайды»* (Жұніс сүресі, 62-сүпе).

Жоғарыда аталған хадистердің барлығы да достықтың маңыздылығын, адам жанына тігізетін әсерін аңғартады. Достық дегеніміз өзгеру мен тәрбиенің тәжірибелік әдісі сана-лады. Бірге отырған сахабалардың жүрегіне ақикаттың шуағы төгілетін болған. Жүректеріне иман нұры ұялаған олар өздерін ұлы періштелермен бірге жүргендей сезінетін болған. Нәсіпін кемшілігі мен жүрек тертінен арылғаны соншалықты, олар құлшылық жасағанда Алланы көріп тұрғандай шынайы ықыласпен жасайтын.

Пайғамбарымыздың (оған Алланың сәлауаты мен сәлемі болсын) көзін көрген сахабалардың Алла елшісімен арадағы достығы міне осылай болған. Ал енді сол сахабалармен дос болу, олармен бірге отырып сұхбаттасу және олардың жанынан табылу иманды арттырып, жүректерді оятып, Алла Тағаланы еске түсіреді. Ал олардан алыстау көзперсіз болуға, жүректің дүниеге махаббат қойуына және дүниенің өткінші қызығына алданып қалуға жетелейді. Сондықтан ізгі адамдармен барынша бірге болуға тырысқан абзал.

Үсен СӘУІРБАЕВ,
Төле би ауданының бас имамы

Түркістан облысы

БЕС КҮНДІК ЖАЛҒАНМЕН ШЕКТЕЛМЕЙ,
МӘНГІЛІГІМІЗДІ КӨЗДЕСЕК, АЛДАМШЫ
НӘРСЕЛЕРГЕ АЛДАНБАЙ, АҚЫРЕТІМІЗДІ
АЛҒА ШЫҒАРСАҚ, ЕРЕКШЕ КӨЙЛ БӨЛЕТІН
ДҮНИЕ – БАЛА ТӘРБИЕСІ. ӨЙТКЕНІ ЖАҚСЫ
БАЛА – БҮЛ ДҮНИЕДЕГІ ҚУАНЫШЫҢ МЕН
АБЫРОЙЫҢ ҒАНА ЕМЕС, АҚЫРЗАМАНҒА ДЕЙІН
АМАЛ ДӘПТЕРІңДІ АШЫҚ ҚЫЛЫП ТҰРАТЫН
ҮЗІЛМЕС САУАБЫҢ, АРҒЫ ДҮНИЕДЕ ДӘРЕЖЕңДІ
КӨТЕРЕТІН ДЕМЕУШІң, АҚЫРЕТТЕ БАСЫңА
АЛТЫН ТӘЖ КІГІЗЕТІН АСЫЛ МҮМКІНДІГІң.
СОНЫМЕН БІРГЕ ӘР БАЛА – АМАНАТ.
СОНДЫҚТАН «ӘКЕНІҢ БАЛАСЫНА БЕРЕТІН ЕҢ
ЖАҚСЫ СЫЙЫ – ЖАҚСЫ ТӘРБИЕ» (ТЕРМИЗИ).

БАЛА ТӘРБИЕСІНДЕГІ 7 НЕГІЗ

Ешнәрсе өзгөн өзі кемелденіп кетпейтіні сияқты, бала тәрбиелеу ісі де – өзінен өзі орындала беретін, орнына келе қоятын оңай дүние емес. Бала тәрбиесі де – салмағын батпап, сыйы сойқан сынақ. Ізгі ұрпақ тәрбиелеу Алланың үкімі болғандықтан, аманатқа берілген пәлендінің тәрбиелеу – құлшылықтың төресі һәм ғажап өнердің бірі.

Бала тәрбие ісін «тағдырға иман» деген желеумен күй-бен тірілік күресініне тастауға болмайды. Немесе «Бәрі Алланың қалауымен болады» дегенді қате түсініп – нағадандық пен жалқаулыққа салынып, әрекет-амалсыз қалып, жауапкершілікті Алла Тағалаға лақтыруға болмайды. «Харекетке – берекет» екенін ұмытпауымыз керек. Асыл дініміз бала тәрбиесіне қатысты ең маңызды жеті негізді дәйектейді.

Біріншісі, дини негіз. Баланы иманға баулу, оған Ислам мен шариғат негіздерін үйрету. Ата дініміз әр сәбидің бүл әлемге табиғи таза болмысымен келетінін паш етті. Бұл жөнінде ардақты Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «Әрбір туған сәби фитрада (әуелгі таза болмыста) туады. Сосын оны әке-шешесі не яһуди қылады, не христиан қылады, не отқа табынушы қылады», — деген хадисі (Бұхари) бар. Бұған түсіндірме берген ғалымдар: «*Әрбір адам таза табиғи болмысымен, жақсылықа бейім күйде және тек Бір Құдайға ғана құлшылық жасау қажеттігін түсісінген халде дүние есігін ашады*», — дейді. Міне, осы табиғи тазалықты сақтау немесе соның қалпына келуіне күш салу — мұсылман адамның басты мұраты десек те болады.

Екіншісі, адамгершілік-моральдық негізі. Баланың бойына кішкене кезінен бастап сіңірілуге тиіс адамгершілік құндылықтарды, моральдық-этикалық принциптерді білдіреді. Бұл ұстанымдар оның жан-дүниесінің өзегіне айналуы тиіс. Алла елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) өзінің ұлы миссиясын: «*Мен көркем мінезді толықтыру үшін жіберілдім*», — деген сөзбен айқындаған. Еңдеше, тәрбие ісінің де ең басты нысаны — осы. Алла Тағала адам келтіріп, тақуалықпен тәрбиеленіп өскен бала жауапкершілікті сезінеді. Ол ерекше байсалдылығымен, шыншылдығымен, шынайылығымен, ата-анасына, бауырларына, достарына деген терең сүйіспеншілік сезімімен ерекшеленеді.

Үшіншісі, физикалық тәрбие. Мақсаты — отбасы мен қоғамға тигізіп жатқан пайдасынан, сыйлаған қуанышынан өзі де шаттанып жүретін жігерлі, дені сау, мықты тұлға қалыптастыру. Дене тәрбиесі денені шынықтыруға, имунитетті нығайтуға, аурулардың алдын алуға бағытталған. Ал денсаулық — аманат, Алла Тағаланың ең үлкен нығметінің бірі. Алла елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Күшті мұмин — Алланың алдында әлсізден де жақсарық әрі Оған сүйіктірек»,* — деген.

Төртіншісі, ақыл тәрбиесі. Бала бойында қоршаған әлемді түсінуге және білім-ғылымға, даналыққа деген құштарлықты қалыптастырады. Мұсылман баласы үшін діни біліммен қоса өмірдің сан алуан саласына қажет мамандықтарды меңгеру, сол салаларда адамдардың қажеттілігін өтеу – ұжымдық міндет (фарз кифая) болып саналады. Алғашқы түскен аяты «**Оқы!**» деген сөзбен басталған Құран мен Пайғамбарымыздың хадистері білімнің құндылығын ең жоғарғы орынға қояды. Мәселен, мынандай хадис бар: «*Кімде-кім білім жолында жүрсе, Алла Тағала оған жәннатқа барар жолды жеңілдетеді*» (Мұслим).

Бесіншісі, психологиялық тәрбие. Бала бойындағы тауқылық, батылдық, еркіндік, кемелдікке, жақсылыққа, сүйсігеншілікке ұмтылу қасиеттерін дамытады. Дұрыс психологиялық білім алған бала өз болмысын танып, негізгі құмарлығын бақылай алатын, өзін басқара алатын тұлға болып өседі. Мысалы, дұрыс тәрбиеленген бала Алла Тағаладан басқа ешкімен қорықпайтын, яғни әртүрлі фобиялардан ада болып өседі. Ол Раббысының қалауына ирекез болып, үнемі Оның нығметіне ұмтылуды қалайды. Ол өшпенділік, көреалмаушылық, дұшпандық секілді ниет-пиғылдан аулақ өседі.

Алтыншысы, әлеуметтік тәрбие. Максаты баланы әлеуметтік мінез-құлық нормаларын сақтауға үйрету. Бала бойында ерте жатқан адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасау, байланыс орната білу қабілеті мен дағдыларын дамытуға қажет. Бұл істе де адамзаттың сардары Мұхаммед (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) пайғамбар ұсынған мінез-құлық үлгілері басшылыққа алынады. Негізгі ереже мына хадисте айтылған: *«Сендерден ешкім, өзіне қажет көргенін бауырына да жақсы көрмейінше, мұмин бола алмайды»* (Бұхари).

Жетіншісі, жыныстық тәрбие – отбасылық өмірдің нормалары, ерлі-зайыптылар арасындағы қарым-қатынастар, өз денесінің ерекшеліктері туралы қажетті білім алу.

Шындығына келгенде, кімде-кім балаларына Алла Тағала Өзі нұсқаған бағытта тәрбие бермесе, аманатқа қиянат жасаған болады. Имандылық тәрбие негіздері бала бойына, ең әуелі ата-ананың көрсеткен өнегесі арқылы қалыптасады. Халқымыз «Атадан – үлгі, анадан – нұсқа» деп бекер айтпаған. «Егін өнбесе қайғы – бір жылдық, Балаң өнбесе қайғы – ғұмырлық» дейді аталарымыз. Сондықтан бала-шағамызды дүниедік жамандықтардан қорғау үшін қалай ұмытсақ, ақыретте мәңгілік жамандыққа душар етпей үшін де дәл солай жанұшырып амал етіміз керек.

Алғалай ӘБІЛҒАЗЫҰЛЫ

В Священном Коране сказано: «Скажи (о, Мухаммад): «Если вы по-настоящему любите Аллаха, то следуйте за мной, тогда Аллах возлюбит вас и простит ваши грехи...» (сура «Али Имран», аят 31), этот аят повествует о том, что любовь к Аллаху берёт своё начало в подчинении Пророку. В отношении этого аята Хасан Басри (да будет доволен им Аллах) сказал: «Аллах испытывает этим аятом тех людей, которые говорят, что любят Его».

Учёный ханафитского мазхаба, имам Ибн Абидин (да будет доволен им Аллах), в своём анализе труда Ибн Хаджара о Маулиде, сказал: «Одно из похвальных нововведений (бидат) — это проведение мероприятий в месяц рождения нашего Пророка (да благословит его Аллах и приветствует)». Вместе с тем, учёный добавил: «Собираться, чтобы послушать историю Пророка Мухаммада (да благословит его Аллах и приветствует), — это одно из самых великих видов поклонения, приближающих к Аллаху. Поскольку такие истории содержат много чудес и салатов».

Выдающиеся сподвижники делились друг с другом воспоминаниями о Пророке (да благословит его Аллах и приветствует) и тем самым утоляли свою тоску. Кроме того, они сделали

КАК СКАЗАЛ МУДРЫЙ АБАЙ:
«АЛЛАХ – СОВЕРШЕНЕН
ИЗНАЧАЛЬНО, ПРОРОК –
ИСТИНЕН, ЕСЛИ ТЫ ВЕРУЮЩИЙ, УЧИСЬ
И СТАРАЙСЯ ПОДРАЖАТЬ ЕМУ», –
ТАКИМ ОБРАЗОМ, КАЖДОМУ
МУСУЛЬМАНИНУ ВМЕНЕНО В
ОБЯЗАННОСТЬ ПОЗНАВАТЬ СВОЕГО
СОЗДАТЕЛЯ И СВОЕГО ПРОРОКА.

МАУЛИД – ЛЮБОВЬ К ПРОРОКУ ИЛИ НОВОВВЕДЕНИЕ?

вавшиеся со временем). Мы не знаем преданий о чем-либо подобном от мусульман, живших в первые три века Ислама. Однако, обычный проведения Мавлида имеет и хорошие, и плохие стороны. Если брать его хорошие стороны и оставлять плохие, то Мавлид можно назвать благим новшеством. В противном случае, проведение его нельзя назвать хорошим делом. Я нашёл шиаритские доказательства для Мавлида в двух сахихах (то есть в трудах Бухари и Муслима). Когда Пророк (да благословит его Аллах и приветствует) переселился в Медину, он увидел, что иудеи постятся в день Ашура. На вопрос о причине они ответили: «Это день, когда Аллах утопил фараона в море и спас Мусу. Поэтому, мы постимся в этот день в знак благодарности Аллаху» (Бухари, Муслим). Из этого хадиса мы понимаем, что необходимо благодарить Аллаха за Его милости или за спасение от трудностей и бед. И эта благодарность повторяется каждый год в тот же день. Благодарность выражается посредством нескольких видов поклонения: земной поклон (суджу), пост, раздача милостыни, чтение Корана. А есть ли большая милость, чем ниспослание Милосердного Пророка (да благословит его Аллах и приветствует) человечеству? Поэтому Мавлид должен проходить в рамках поклонения, выражающего благодарность Аллаху. Например, чтение Корана, угощение людей и воспевание Пророка (да благословит его Аллах и приветствует)».

Ошибочно категорично заявлять, что Маулид — это бидгат и противоречит нашей священной религии. Бидгат, строго запрещённая шариатом — это то, что противоречит Корану, сунне, пути сподвижников и единому мнению учёных. Когда Пророка (да благословит

его Аллах и приветствует) спросили: «Почему вы поститесь по понедельникам и четвергам?», он ответил: **«В этот день я родился. И в этот день мне был ниспослан Коран»** (Абу Дауд).

Действительно, в наше время, когда ценности искажаются, крайне важно изучать и распространять жизнь Пророка (да благословит его Аллах и приветствует), являющегося идеалом совершенного человека, и обучать этому как молодежь, так и людей почтенного возраста. Цель, обладающего глубокой историей Мавлида — донести до народа поучительную жизнь и образцовый путь Пророка (да благословит его Аллах и приветствует), рассказать о его Сунне. Наши предки в месяц Маулид собирались вместе, читали Коран, исполняли посвященные Маулиду

• стихи имама Барзанджи, и произносили
• салаваты, выражая свою любовь к
• Пророку (да благословит его Аллах и
• приветствует).

Относительно Маулида, учитель имама Науауи, Абу Шама (да будет доволен им Аллах) сказал: «Лучшее из новшеств — это празднование дня рождения Пророка (да благословит его Аллах и приветствует), которое произошло в городе Ирбил: раздача милостыни, хорошие дела, нарядная одежда, радость. А также выражение благодарности Аллаху за Пророка, который был послан как милость для миров. Впервые это начал шейх Омар бин Мухаммад в городе Мосул, современник полководца айюбидов Нуриддина Махмуда Занки.

Первое посвящённое Пророку стихотворение было написано при его жизни. Эта касыда называется «Бурда». Упомянутая касыда является произведением поэта по имени Кагб ибн Зухайр. Когда поэт читал эту поэму, Пророк (да благословит его Аллах и приветствует) в знак прощения наклонил на его плечи свою накидку. Вот почему касыда была названа «Бурда» (накидка). Кагб ибн Зухайр происходил из семьи поэтов. Его отец и дед также были поэтами. Не будучи ещё мусульманином, Кагб читал стихи, высмеивающие Пророка (да благословит его Аллах и приветствует). Когда Мекка была завоевана, его брат Буджайр отправил Кагбу письмо, сообщая о случившемся. В послании Буджайр сказал Кагбу: «Если ты признаешь свою ошибку и придёшь просить прощения, он простит». Поэт понял, что его стихи, порочащие Посланника Аллаха (да благословит его Аллах и приветствует), далеки от истины, и раскаялся. Он решил просить прощения, и чтобы искупить

свою вину, написал поэму. Прибыв в Медину, он в присутствии Пророка (да благословит его Аллах и приветствует) начал читать свои стихотворение и, когда он дошел до строк: «Посланник Аллаха — это свет, Острый меч, вышедший из ножен Аллаха», — Пророк (да благословит его Аллах и приветствует) снял и отдал ему свою накидку. Это было знаком прощения поэта. Таким образом, эта поэма проложила путь для стихов, посвященных Пророку (да благословит его Аллах и приветствует).

Подводя итог, можно сказать, что Маулид имеет глубокий смысл и поучительное значение. В Маулиде можно ознакомиться с жизнью Пророка (да благословит его Аллах и приветствует), узнать тайны Сунны и мудрость хадисов. Это даёт прекрасную возможность познакомиться с ценностями нашей религии – Ислам.

В нашей священной религии положение средства, способствующего достижению цели, имеет тот же ранг, что и положение самой цели. Шариат говорит: положение действия, способствующего выполнению фарда (обязательного), также является фардом. Например, совершение намаза — это фард, а ключ к намазу — омовение. Точно так же действие, способствующее выполнению обязательного дела, также является обязательным. Познание Пророка — это обязанность каждого мусульманина. Следовательно, изучение его биографии на том же уровне является обязательным. В хадисе говорится: **«Вы не станете совершенными в вере, пока не полюбите меня больше, чем своих родителей, своих детей и всех людей»** (Бухари), таким образом, любовь к Пророку — неотъемлемая часть веры. Каждый шаг, ведущий к любви к Пророку, является обязательным. В связи с этим хадисом Ибн Раджаб Ханбали (да будет доволен им Аллах) сказал: «Любовь к нашему Пророку бывает двух ступеней. Первая — обязательная. Это принятие шариата, принесенного нашим Пророком от Всевышнего Аллаха, с любовью и довольством. Не отклоняться от пути, указанного Пророком. Неукоснительно выполнять каждое его повеление, избегать каждого его запрета. Вот это и есть обязательная мера любви к Пророку. И без этого вера не будет полной. Вторая ступень — это добровольная (фазилет). Это значит считать нашего Пророка (да благословит его Аллах и приветствует) примером во всех обстоятельствах. Следовать его Сунне, брать пример с его нрава и поведения. Даже в повседневных действиях, таких как одевание, еда и питье, брать пример с Пророка».

В заключение хотелось бы подчеркнуть, что чтение Мавлида имеет огромное значение и глубокий смысл. В Маулиде знакомятся с жизнью нашего Пророка (да благословит его Аллах и приветствует), изучаются тайны Сунны и мудрость хадисов. Это дает большую возможность приблизиться к пониманию и ценностям нашей священной религии.

**Толеби ОСПАН,
Главный имам города Алматы**

ПОЧЕМУ САЛАФИТЫ ОТРИЦАЕТ МАТУРИДИ?

АБУ МАНСУР АЛЬ-МАТУРИДИ (УМ. 944 Г.) – ВЫДАЮЩИЙСЯ ИСЛАМСКИЙ ТЕОЛОГ, ОСНОВОПОЛОЖНИК МАТУРИДИТСКОЙ ШКОЛЫ, КОТОРАЯ ПРЕДСТАВЛЯЕТ СОБОЙ ОДНУ ИЗ ДВУХ ГЛАВНЫХ ВЕРОУЧИТЕЛЬНЫХ СИСТЕМ СУННИТСКОГО ИСЛАМА НАРЯДУ С АШАРИТСКОЙ ШКОЛОЙ. ЕГО ТРУДЫ СЫГРАЛИ РЕШАЮЩУЮ РОЛЬ В ФОРМИРОВАНИИ И ЗАЩИТЕ ВЕРОУЧЕНИЯ ХАНАФИТСКОГО МАЗХАБА, ОСОБЕННО В РЕГИОНЕ МАВЕРАННАХР. НЕСМОТЯ НА ЕГО АВТОРИТЕТ СРЕДИ БОЛЬШИНСТВА МУСУЛЬМАН, ПРЕДСТАВИТЕЛИ САЛАФИТСКОГО ТЕЧЕНИЯ (ВКЛЮЧАЯ ВАХХАБИТОВ) НЕ ПРИЗНАЮТ АЛЬ-МАТУРИДИ ИМАМОМ АХЛЮ СУННА УАЛЬ-ДЖАМАА. В ДАННОЙ СТАТЬЕ РАССМАТРИВАЮТСЯ ПРИЧИНЫ ЭТОГО ОТРИЦАНИЯ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ МЕТОДОЛОГИИ, ТЕОЛОГИИ И ИСТОРИКО-ИДЕОЛОГИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ.

1. Методологические различия в подходе к акиде. Основной причиной критики аль-Матуриди со стороны салафитов является различие в подходе к познанию вероучения. Салафиты придерживаются текстуалистского (захиристского) подхода – они настаивают на буквальном понимании Корана и Сунны без рационального толкования. Согласно их позиции, любые философские и каламистские интерпретации являются нововведением (бид'а). Имам Матуриди, напротив, использовал разум (ақль) как один из легитимных источников в познании религиозных истин. Он не противопоставлял разум откровению.

арассматривалих как взаимодополняющие инструменты. Для него защита веры от внешних угроз, таких как мутазилиты, джахмиты и дуалисты, требовала рационального и логически выстроенного ответа. Этот подход салафиты считают отклонением от пути «первых поколений» (салаф ас-салих).

2. Разногласия в вопросах имён и атрибутов Аллаха (асма уа сифат). Вопрос о том, как понимать имена и атрибуты Аллаха, также является камнем преткновения. Салафиты утверждают, что все атрибуты, упомянутые в Коране и Сунне, необходимо принимать буквально. «без искажения, уподоб-

ления, отрицания и объяснения» (биялайф, биялашбих, бияла тагиль, бияла та'вил). Они считают, что попытки аллегорически толковать такие атрибуты, как «йад», «уэжн» и т.п., является отступлением от веры. Аль-Магуриди же, следуя принципу отрицания антропоморфизма (ташбих), в некоторых случаях допускал тавиль метафорическое истолкование текстов. Например, «йад Аллаха» в его интерпретации означает могущество или щедрость, а не физический орган. Он

- утверждал, что буквальное понимание
- может привести к уподоблению Аллаха
- творениям, что недопустимо в исламе.

3. Отношение к каламу и фило-софии. Салафиты резко критикуют использование калама (исламской теологии) и считают его чуждым для чистого ислама. Они выступают против логических доводов в вопросах акиды, полагая, что истина должна быть принята исключительно на основе текста, даже если она противоречит разуму. Аль-Матуриди, как и

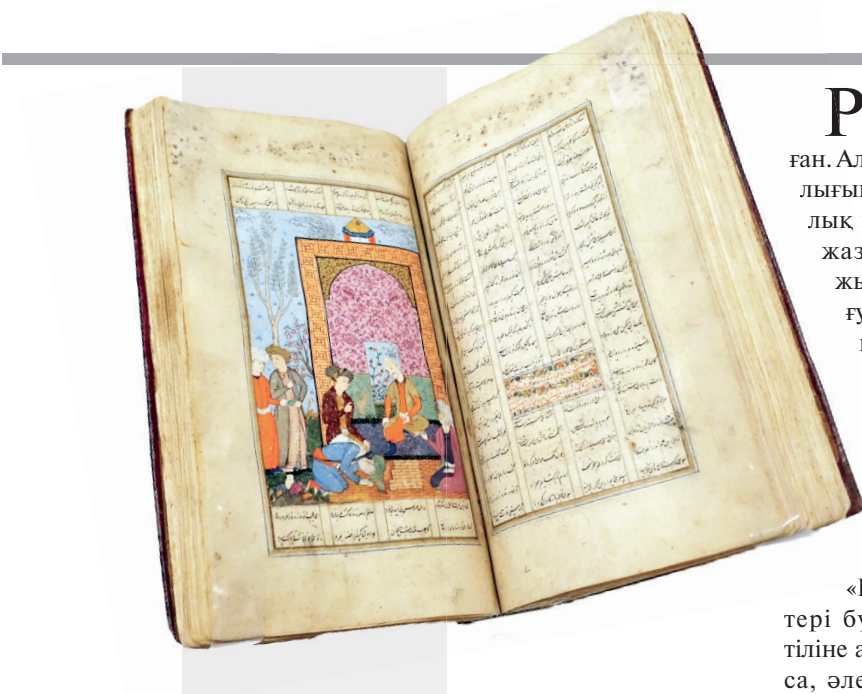
большинство ученых классического периода, использовал калам как инструмент для защиты веры и опровержения заблуждений. Он считал, что в условиях интеллектуальной борьбы с представителями других религий и философских школ, мусульманин должен быть способен логически аргументировать свою веру. Это философско-каламистское наследие не принимается салафитами.

4. Историко-идеологические причины. Салафизм возник как реакция на господство традиционных мазхабов, включая матуридизм и ашаризм. С XVIII века, особенно с появлением вахабитского движения, началась активная борьба против этих теологических школ. Признание аль-Матуриди как представителя Ахлю сунна подорывает салафитскую идею «возврата к чистому исламу» и усиливает позиции традиционных суннитских школ, с которыми салафиты часто находятся в оппозиции.

Отрицание салафитами Абу Мансура аль-Матуриди как имама Ахлю сунна уаль-джамаа обусловлено совокупностью методологических, теологических и идеологических факторов. Аль-Матуриди представлял рационалистическую традицию суннизма, в которой разум играл важную роль в подтверждении веры. Его подход расходится с текстуалистским и буквальным методом салафитов. Несмотря на критику, большинство мусульманских народов и ученых по сей день признают аль-Матуриди как одного из величайших имамов суннитского богословия, чье наследие сохраняет свою актуальность в современном исламском мире.

Бейбит ЖАНСАРИН,
Главный имам Улытауской области

Румигің
БІР
қолжазбасы
ЖАЙЫНДА

(Басы 1-бетте)

Бүгінгінің көз тігіп, құлақ салған поэмасы идеясына қарай түрлі болғанымен, мазмұны орта ғасыр мен жаңа дәуір поэмасына өте ұқсас екі (мәснауи) және төрт қатарлы (рубай) өлең жолдарымен берілген Жәлаладдин Румидің поэмасы. Шығыстық поэтикалық дәстүрді жалғастыруында – Руми парсы әдебиетінің классигі ретінде киімбет, ғазал, маснауи үлгісін дамытқан ақын.

Мұнан ұққанымыз, мәс-
науи – Шығыс поэзиясындағы
өлең түрі, әдеби жанр. Яғни поэ-
ма негізінен екі жолдан (бөйіт-
тен) тұратын шумактардан құра-
лады және әр бөйіттің екі жолы
да өзара ұйқасып отырады. Заман-
ында мәснауи жанры парсы
әдебиетінде ерекше дамыған.
Айналымға түсіріп, әлемге өйгі-
лі еткен Румидің «ал-Маснави
ал-маулави» атты алты томдық
сопылық-философиялық да-
станы. Бұл кітапты кейде «Парсы
Құранны» деп те атайды.

Жәлаладдин Румидің ізі-мен мәснауи үлгісінде Низами, Жәми, Фирдоуси сияқты шығыс шайырлары да көптеген шығармалар жазған. Қазақ ақындары да шығыс дәстүрін жалғастырып, мәснауи үлгісін қолданды. Мәселен, Шәкәрімнің сопылық сарындағы шығармалары, Абай аударған кейбір шығыс дәстүрлері да мәснауи үлгісіне өте жақын жазылған еңбектер. Тіпті Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының Румиден алып аударған еңбектері көп.

Румидің мәснауилерінің ерекшеліктері — дастан, поэма, философиялық трактат жазудың негізгі формасы. Тура мағынасындағы ерекшелігі — алты томнан құрайтын, әр томда мыңдаған бәйіт қамтылған және барлығы шамамен 25 мың бәйіт. Бұл құрылым Румиге ойын еркін жеткізуге мүмкіндік берген. Шығармада рухани кемелдік жолы түсіндірілген және Құран аяттары, хадистер, аңыздар, ғибатты хикаялар, мысалдар арқылы адамзаттың рухы бол-мысы талданған. Исламдық тақырыптарды ғана емес, жалпы

адамзатқа ортақ махаббат, мейірім, рухани тазалық мәселелерін де көтере отырып, шығыс поэзиясына тән бейнеді тіл

метафоралар мен символдар мол
қолданған. Әсіресе махаббат
символы ерекше орын алады: бұл
жерде махаббат тек адамдық се-
зім емес. Жаратушыға деген

ны») деп атаған. Сондықтан да болса керек, Румидің мәнауиі ғасырлар бойы медреселерде оқытылып келген. Парсы-түркі әдебиетіне ғана емес, әлемдік руханиятқа ықпал еткен туынды. Діни-философиялық терең ойға, ғұбатты хикаяларға, символғаға толы, сопылық дүниетанымды түсіндіретін, бірақ жалпы адамзатқа ортақ рухани құндылықтарды дәріптейтін ерекше шығарма.

Астанадағы Ұлттық академиялық кітапхананың сирек кітаптар мен қолжазбалар ко-рында Мәулана Жәлалдин Мухаммад Румидің (1207-1273) «ал-Маснави ал-мавлиа», яғни «Жасырын мағынадағы поэмалар» қолжазбасы бар. Қолжазбаның мәтіні – парсы тілінде, насх үлгісінде төрт бағанда жазылған. Жазу стилі және жолдар санына келер болсақ, әр бетте

 РАРИТЕТ ЖӘНЕ ҚОЛЖАЗБА ЖАҚСЫ
ЖАҒДАЙДА САҚТАЛҒАН.
АЛ ҒЫЛЫМИ-МӘДЕНИ
ҚҰНДЫЛЫҒЫНА ТОҚТАЛСАҚ,
ОРТАҒАСЫРЛЫҚ КЛАССИКАЛЫҚ
ӘДЕБИЕТТІҢ ЖАЗБА МҰРАСЫНА
ЖАТАТЫН ЖЫР ЖАУНАРЫМЫЗ.

23-24 жол бар, бір каллиграфтын қолынан шыққан. Көзге әдемі көріну мақсатында мәтіндері қызыл және көк сызықтармен жиектелген. Әр бөлімнің басы халықтық стильде жасалған қарабайыр унван әдісімен безендірілген. Жазып алған я болмаса көшірген жан туралы мәлімет жоқ. Мұқабасы өз дәуіріне тиесілі ортаазиялық мұқабамен қапталған, қатты картонды. Бастапқы бетіне лакталған қағаз жаспырылған, ішкі жақтары қағазбен желімделген. Турунуж бен сар турунуж бедерлі өрнектермен толтырылған. Қағазы – ортаазиялық, колөнер өндірісі, орташа тығыздықта, ақшыл. Қолжазба форматы – 23,5 x 18 см, блоктын қалыңдығы – 1,5 см. Жалпы ақыратта «Мәснауи» – сопы ақыры және философ, ислам теологы Жәлаладдин Румидің ең танымал шығармаларының бірі, ол «Мавлави» деп те аталады. Мәснауи XIII ғасырда парсы тілінде жазылған, бұл шығарма алты томнан тұрады және 25 мыңнан астам өлең қамтылған. Қолжазба үшінші (ff. 1b-51b) және

Раритет және қолжазба жаксы жағдайда сақталған. Ал ғылыми-мәдени құндылығына тоқталсақ, ортағасырлық классикалық әдебиеттің жазба мұрасына жататын жыр жауһарымыз. Қызығушылық танытқан оқырмандар үшін Қазақстаның ұлттық электрондық кітапханасы (kazneb.kz) арқылы танысып, оқып, зерттеуге болатын тың дүние.

Француз ғалымы
Ирэн МеликOFF:
«Егер Мәуленатаң еңбек-
тері бүкіл халықтардың ана
тіліне аударылып оқыған бол-
са, әлемде жауыздық, соғыс,
күншілдік, өшпенділік сияқты
жаман әдеттер калмас еді», – деп
бағалаған. Яғни діні мен салт-
дәстүрі, мәдениетіне қарамастан
әр адам өзінiн өмірлік филосо-
фиясына, болмысына қатысты
күнді ілемдерге тап болатынын
көрсетеді.

Жәлаладдин Румидін: «Адамның өзін-өзі тануынан артық ғылым жоқ. Адам өзін рухани сапасын арттыру арқылы таниды. Ізгілікке жету жолында ішкі кедергілерден арылғанда өне бойдағы асыл қасиеттер қалпын еріксіз сыртқа шығады», – деген тұжырымы бүгінгі күнде өзекті. Адам – сырға толы жаратылыс иесі. Сондықтан толық тану ғылыммен келмейді, метафизикалық жолмен диалогқа түскенде танымға қол жеткізуге болады деп топшылайды. «Машук-и илахи» адам жаратқанға ғашық болғанда мәңгілік мәнге жетпегендігі деп түсіндіреді. Сонда барып жаратылыс пен болмысты тануға болады деп тұжырымдайды. Әдетте адам баласы ғылымдағы үлкен жетістіктерімен масаттанады, бірақ жаратылыстағы ең әуелгі мақсатын білмей, өмірлік жанның сырлық мәнін түсінбейтінін сыңа ала отырып «Адам барлық дүниенің салмағын білгенімен, өз болмысының салмағын білмейді, барлық құнды дүниенің бағасын білгенімен, өз бағасының құнын білмейді» деп жазған.

Ғылым-білімге ие болып қана қоймай, өмірдің я болмаса адамның өзіндік мәнін түсінбейтін жан иелерін сынай отырып, адамның ішкі болмысын тануды басты назарға алған. Румидің дүниетанымында адам – ғаламның кішіреген бейнесі. Сон-

ЛЖАЗБА ЖАҚСЫ
ЛҒАН.

ОҚТАЛСАҚ,
КЛАССИКАЛЫҚ
МҰРАСЫНА
ҚАРАУАРЫМЫЗ.

дыктан да осыны түсініп, қабылдаса, сол таянған-түсінік арқылы адам бүкіл ғаламның сырын аша аларлық мүмкіндікке ие болады деп тұжырымдайды. Сондықтан да өзінің өмірін «шикі едім, пістім, жандым» деп сипаттауы бекер емес. Румидің 1273 жылы дүниеден өтерде өлімді «Жаңа өмірге қадам басу» деп қабылдауы жәніне өлемі күнін «Шеби арусы», яғни «Аллаһмен қауышу тойы» деп атауы осының дәлелі болса керек-ті.

«Мәснәуи», «Диуан-и Кабир», «Мәктүбат», «Фихи мәфи», «Мәжәлис-и саба» шығармаларын талдағанда, мақсаты – адамдар арасында білімді, ізгілікті, имандылық пен сүйіспеншілікті дәрінтеу арқылы адамзатқа төн асыл құндылықтардың сырын ашуға бет бұрғызу. Сырлы ойлары адамзаттын интеллектуалды қазынасына әсер етіп қана қоймай, болмыстың сырын

қана қоймай, бәлмбіесының сырлы ойларына ой саларлық бағыт беретін парадигмаға айналғалы адамзат та жер шарының бір өсте айналуын тоқтатпақ емес.

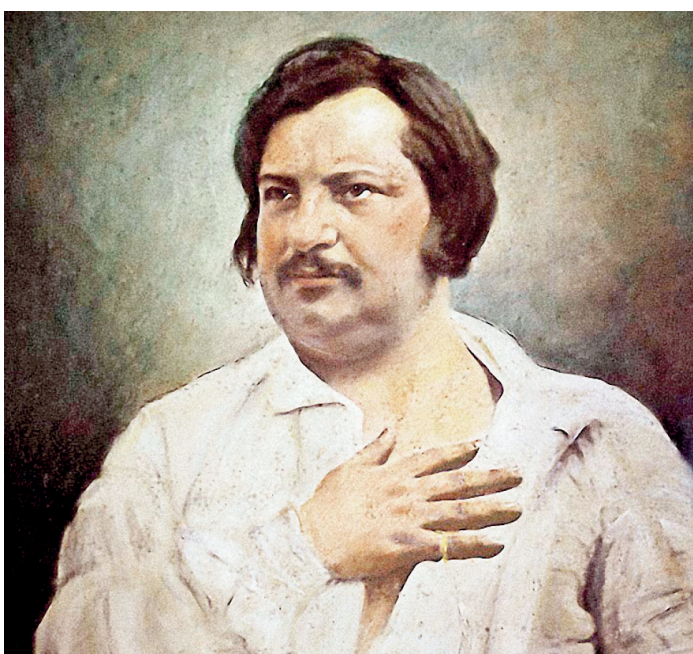
**Мөлдір ТӨЛЕПБАЙ,
Ұлттық академиялық
кітапхананың**

ҚАРТ ӘКЕНІҢ ҚҰСАСЫ

■ **Ф**РАНЦУЗ ЖАЗУШЫСЫ ОНОРЕ ДЕ БАЛЬЗАК «ГОРИО ЭКЕЙ» РОМАНЫН 1834 ЖЫЛЫ ЖАРИЯЛАҒАН. АВТОР БҮЛ ТУЫНДЫСЫНА КӨҢІЛІ ТОЛЫП, АЙРЫҚША МАҚТАН ТҮТЫПТЫ. «ГОРИО ЭКЕЙ» – ЗОР ЖЕТІСТІК. ТІПТІ БІТІСПЕС ЖАУЛАРЫМНЫҢ ӨЗІ МЕНІ МОЙЫНДАП, ТІЗЕ БҮГҮТЕ МӘЖБҮР БОЛДЫ. ОСЫ ШЫҒАРМАМНЫҢ АРҚАСЫНДА ДОСТАРЫМНАН ДА, КҮНІШІЛ ҚАСТАРЫМНАН ДА ОЗЫП, МЕРЕЙІМ ҮСТЕМ БОЛДЫ», – ДЕГЕН ЕКЕН БАЛЬЗАК.

Бір қызығы, қаламгердің көзі тірісінде аталған шығармасы қатты сыңға ұшыранты. Алайда 1938 жылы туған америкалық жазушы, сыншы, әдебиеттанушы Питер Брукс романды былай бағалайды: «Бальзактың көптеген туындысының ішінде ең кең тарағаны, ең танымалы – «Горию әкей». Ол – XIX ғасырдағы Еуропа әдебиетіндегі классикалық роман». Яғни заманында лайықты бағасын алмағанымен, кейінгі дүірлерде оқырмандардың қолынан түспейтін. өлмес кітапқа айналған.

Сонымен, шығармада XIX ғасырдың 20-жылдарындағы оқиғалар суреттеледі. Ал бас кейіпкері – Горно өкпей есімді қария. Ол жас кезінде саудамен айналысып, байыған. Яғни он өнімдерін сатқан. Алайда ардан, адамгершіліктен аттап, тек дүние жинауды, баюды ғана мақсат еткен. Францияны аштық жайлап, азық-түлік тапшы болған жылдары ұнды әдеттегіден он есе қымбат бағаға сатып, дәулет жиған. Дегенмен, қанша пайдакүнем болса да, өке ретінде өте мейрімді еді. Анасынан ерте айрылған екі қызын, қос қарлығашын жанындай жақсы көретін. Анастаси мен Дельфинаны ештенеден тарықтырмай, қанаттыға қактырмай, тұмсықтыға шоқтықтырмай, мүлде бетінен қаппай, еркелетіп өсірді. Олар бойжеткен сон, үлкенін де Ресто деген графка, ал кенжесін Нусинген деген банкир баронға тұрмыска берді. Екі қызының әрқайсысына 800 мың франк жасау берді (сонда перзенттерінің жасауы үшін жалпы 1 миллион 600 мың франк жұмсаған). Оқиға

жерлеу рәсімдері үшін ақша сұрамақ болды. Алайда оларды кіргізбеу жайлы қатаң нұсқау алған қызметшілер Растиньяк пен Бьяншонды табалдырықтан да аттатқан жоқ. Солайша шығарманың бас кейіпкерінің жерлеу рәсімі екі студенттің әупірімдеп жүріп тапқан азын-аулық ақшасына өте жұпыны өтеді. Асқар тауын ақтық сапарына шығарып салуға балалары келмей, қызметшілерін ғана жібереді. Горно кейкін және оның перзенттері Анастаси мен Дельфинаның тағдыры бала тәрбиесінің мән-маңызын түсіндіреді, ұрпағыңызға кікестай кезінен бастап дұрыс бағыт-бағдар беру керектігін кәрілеріңіз салды.

Сонымен қатар, «Горио экэй» романында XIX ғасырдағы француз қоғамының арысыз, екікүзді бет-бейнесі әшкереленеді. Яғни автор былай жазды: «Париж қоғамы батпаққа батып жатыр. Ұсақ-түйек ұрласан, жұрттың көзінше жазаға кесіліп, қаторгіге айдалып кетесін. Ал миллиондарды ұрласан, сый құрметке бөленіп, ізгі адам саналасың». Байлар құтылып, кедейлер тұтылатын солқылдақ заңды айтып отыр ғой. Судья, прокурор – жалпы зан жүйесі жаппай сатылған, ел арасын түгелдей паракорлық, өтірік, жемқорлық байлаған. Байлар ғана емес, орта және төменгі тап өкілдері де рухани азғындыққа ұшыраған. Жұрттың бәрі дүние үшін арын сатуды әдетке айналдырған. 6000 франк табыс табатын еркектердің әйелдері 10 000 франкқа әшекей бұйымдар сатып алады. Демек дәулетті кісілермен көңілдес болып, ақша табатын болғаны ғой. Ал 1200 франк айлық алатын шенеуніктер көптеген жер иелігін сатып алады. Жапаксыз жер алуға жетпейтіні анық. Яғни мемлекеттің қазынасын тонап, паралайып, байитыны түсінікті. Ажарлы кез-келіншектер сәнді күймемен Париждің сәулетті көшелерін аралау үшін лауазымды тұлғалардың ұлдарының ашынасы болудан тайынбайды. Таза жолмен, адал еңбекпен көтерілу қияметтің қиыны. Бұқара аса сирек кездесетін дарынды тек күш-күдіретінен именгендіктен ғана сыйлап, құрметтейді. Ал басынан бағы тайса, таптап өтуге өзір. Мемлекеттік қызметкерлер арасында да да жағымпаздық етек жайған. Шенділер өзінен қызметі биік кісінің аяғын сүйіп, табанын жаулауға даяр. Соншалықты құлдық санаға, шектеулі ой-өріске, көнбістікке еті үйреніп кеткен.

«Отан отбасыдан басталады» десек, отбасылардың да жағдайы онып тұрған жоқ. Ерлі-зайыптылардың бір-біріне адалдығы әдірлем қалған. Еркектің де, әйелдің де көңілдесі бар және олар бір-бірінің көзіне шөп салып жүргенін біледі. Онысынан еш қымсынбайды. «Кедей бай болсам дейді, Бай Құдай болсам дейді»демекші, төменгі тап өкілдері ауқаттылардың өміріне қызығады. Алайда дәулеттілердің арасында бірін-бірі өсектеу, көре алмау, аяқтан шалу, отбасы құндылықтарын тәрк ету, ата-ананы сыйламау, ағайын-туыспен аразшау деген секілді нұрселер қалыпты үрдіске айналған. Сондықтан байлардан гөрі кедейлердің жүрегі тыныш әрі бақытты деген әсер қалдырады.

Міне, Оноре де Бальзак «Горио әкей» романында

француз қоғамының жай-күйі, тыныс-тіршілігін осылай бейнелейді. Шығармадағы негізгі кейіпкерлердің бірі – ауылдан Парижде оқуға келген студент Растиньяк. Ол баюды армандайды, ақсүйектер мен мансаптылардың арасына еніп, жоғары таптың қатарына қосылғысы келеді. Бірақ адал жолмен көтерілу аса қиын екенін жоғарыда жаздық. Енді Растиньяк қайтеді екен? Арамдыққа барып, Париж-батыштағына былына ма, әлде арын, адамдығын сақтай-мыс ма? Мақаламызда оның бәріні тәптіштеп зияттай ақтаймыз.

ін Бальзактын романын

«БАЙДЫҢ БАЛАСЫН»

ОЙЛАНДЫРАТЫН ФИЛЬМ

Фильм идеясы жүз пайыз жаңа бол-маса да, көпшіліктің көңілінен шығуы — түсірілім тобының басты жетістігі. Аталмыш туындының айтар ойы Қытай кинонаркынан әлемдік деңгейге көтерілген «Лашықтағы миллиардер» (2024) фильміне өте ұқсас. Тек қытайлық фильмде бай баласы ес білер шақтан бастап тозығы жеткен үйде тұрып, киноның соңына дейін әке-шешесінің дәулетті, тіпті миллиардер екенін білмей келсе, қазақ киносында оқиға желісі сәл өзгеше-леу.

Нақты айтқанда, Әділ есімді ауқатты, табысты жігіт өзінің ерке әрі жалғыз ұлы Арманның келешегіне алаңдап, оны тәрбиелеудің жолын қарастырып жүреді. Бір күні ол студент шағында жатақханада бірге тұрған, бір нанды бөлісіп жеген ескі досы Жәнібекті кездейсоқ көріп қалып, екеуі әңгімелесе жөнеледі. Әділ оқудан кейін жұмыс істеп, жылдам көтеріліп кеткен болса, Жәнібек қоңыр тіршілік кешіп, дүние жағынан көп өзгере қоймапты. Тұратын жері де баяғы жатақхана, аядай жерде төрт баласын асырап отырған Жәнібекке Әділ таңданып қарайды. Өйткені осындай жерде тұрса да, балаларының оқу үлгерімі жақсы және сабағынан бөлек өнер, спортта да жетістіктері бар. Тамағы болмаса да, досы мен оның жұбайының қабағына риза болған Әділ рұқсат сұрап шығып кетеді. Осылайша оған бір ой келеді. Әйелі Меруерт екеуі Арманды Жәнібектің үйіне қалдырып, өздері Оралға туыстарына кетіп қалады. Шын мәнінде Әділ мен әйелі ешқайда кетпейді, бірнеше күн балаларын сыртынан бақылайды.

Алғашында өзін «атқорада жатқандай» сезінген Арман күндер өте келе жатақханаға, Жәнібектің отбасына бауыр басып қалады. Жәнібектің балаларының әрбір затқа, киімге ерекше ұқыптылықпен, тіпті құрметпен қарайтынын байқайды. Өйткені үйдің үлкені Мадиярдың киімін Арманмен жасты Нияз, одан қалғанын кіші інісі Әнуар киеді. Бірінен қалған телефонды бірі ұстайды. Ата-анасы күн сайын

тәтті алып бермейді, ал уыстарына түсе қалса, төрт бала теңдей бөліп жеп қояды. Балалар сабақтан тыс уақытта көшеде жатқан бөтелкелерді теріп, соны сатады. Машина жуып, нәпақа табады. Мұның бәрі бас кейіпкердің көз алдынан өтіп жатты.

Арманды тағы бір таңғалдырған нәрсе досы Нияздың мына қарекеті еді. Бөтелке сатқаны бар, машина жуғаны бар, содан түскен ақшасын Нияз домбыра алам деп көптен жинап жүрген қаржысының қатарына қосып қояды. Алайда көшедегі қыздардың самокатына қызығып жүрген кішкентай қарындасының көңілін қимай, «әзірге ескі домбырам да болады» деп Алуаға сый жасауға кіріседі. Одан кейін Нияздың кейбір кластастары жекеменшік мектептен ауысып келген байдың баласын қабылдай қоймайды. Оны төбелесуге шақырған кезде Жәнібектің балуан баласы Әнуар ағаларына көмекке келеді. Мектептің мықты спортшысы келген сәтте-ақ «ерегіс» те тоқтап, кикілжің ың-шыңсыз біте қояды.

Міне, осындай бауырмалдық, дос-тық, шынайылықты аз күнде көз алдынан өткізген Арман да ақыры ата-анасының айла-шарғысын біліп қояды. Әке-шешесі де соңы қалай болар екен, баламыз қалай қабылдар екен деп уайымдағаны анық. Десе де, байдың ерке баласы ата-анасының тәрбиесін жақсы түсініп, ғажап достар, орта тапқанына риза болады.

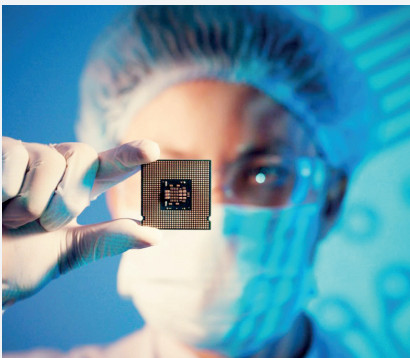
Хәкім Абай «Адамның адамшылығы — ақыл, ғылым, жақсы ата, жақсы ана, жақсы құрбы, жақсы ұстаздан болады» дейді. Кейбір әке-шешесі тым жақсы болса да, баласы кері кетіп жататын немесе отбасындағы тәрбиесі нашар болса да, баланың жөні түзу болатын жағдайлар кездесіп жатады. Яғни, данышпан Абай айтпақшы, адамның жақсы не жаман бол-мағына сыртқы факторлар әсер ететіні сөзсіз. Хадистерде ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Әрбір сәби (жаратылысында) мұсылман болып дүниеге келеді. Бірақ ол баланың әке-шешесі оны өз діндеріне кіргізеді. Яһуди болса яһуди, христиан болса христиан, мәжуси болса мәжуси етеді»* десе, тағы бір өсиетінде: *«Адам досының дінінде. Сіздерден қайсыбіріңіз кіммен дос екендігіне қарасын!»* деп ескертеді. «Ұяда не көрсен, ұшқанда соны ілерсін» демекші, үйдегі ата-ананың тәрбиесі, «Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» дегендей, әрбір балаға ұстазының тәлімі, ортасынан көргені болашағына әсер етпей қоймасы белгілі. Ендеше, баланың бай не кедей отбасында емес, тәрбиелі, текті жерде өмір сүргені маңызды. Өйткені шыбықты екен-сен, көлдің жағасына да, шөл далаға да өседі. Маңыздысы, оның күтімі болса керек.

Ермұрат ШОПАН

ЕЛ ІШІНЕН ЕКІ СҰРАҚ

МИ ЧИПІ – АДАМНЫҢ МИЫНА ОРНАТЫЛАТЫН ӨТЕ КІШКЕНТАЙ ЭЛЕКТРОНДЫ ҚҰРЫЛҒЫ. МИ ЧИПІ АДАМНЫҢ ОЙЫН, ҚИМЫЛЫН НЕМЕСЕ ДЕНСАУЛЫҒЫН БАҚЫЛАУҒА КӨМЕКТЕСЕДІ. МҮНДАЙ ЧИПТЕРДІ АРНАЙЫ РОБОТТЫҢ КӨМЕГІМЕН ДӘЛДІКПЕН ОРНАТАДЫ. ОЛАР КӨБІНЕ АУЫР НАУҚАСТАРДЫ ЕМДЕУТЕ (МЫСАЛЫ, САЛ БОЛЫП ҚАЛҒАН АДАМДАРҒА) НЕМЕСЕ МИ МЕН КОМПЬЮТЕРДІ ТІКелей БАЙЛАНЫСТЫРУ ҮШІН ҚОЛДАНЫЛАДЫ.

МИҒА ЧИП ОРНАТУДЫ ШАРИҒАТ ҚОЛДАЙ МА?

Ми имплантының қазіргі медицинада аса күрделі саналатын ауруларды емдеуге, адамның миы арқылы электрондық құрылғыларды бақылауға, сондай-ақ жасанды интеллектті пайдалану салдарынан болатын қауіптерді төмендетуге пайдасы мол. Алайда ми чипі пайдалы болғанымен, денсаулыққа қауіп төндіруі де мүмкін. Чиптің қызуы және оның құрамындағы литий батареялары істен шыққан жағдайда миға зиян келтіруі әрі қан тамырларының жарылу қаупі, сондай-ақ басқа мүшелерге де жанама әсері болуы ықтимал. Мысалы, кейбір маймылдарда өңештің жаралануы сияқты кері әсерлер байқалған. Сонымен қатар ми чипі адамның еркіндігін шектеп, санасы мен мінез-құлқына әсер етуі, тіпті оны бақылаудан шығарып, жауапкершілігін жоғалтуына әкелуі мүмкін.

Миға чип орнату — бұл жаңадан пайда болған технологияның бірі. Шариғатта бес нәрсені: дінді, адамның

жанын, текті, ақылды және мал-мүлікті сақтауға аса мән беріледі (әл-Карафи, «Шәрху тәнкихи әл-фусул», 1/164.). Миға чип орнату технологиясында осы бес нәрсе сақталса, оны қолдануға рұқсат етіледі. Өйткені «Әрбір нәрсенің негізі — мұбах» деген қағида бар (Ибн Нұжәйм, «Әл-Аш-бәһу уә ән-нәзайыр», 1/57). Алайда бұл технологияны қолдану үшін мынадай шарттар орындалуы тиіс:

1) Зәрулік жағдайдың болуы (емделу мақсатында қолдану). Адамды басқару мақсатында немесе жай қызығушылықпен орнатуға болмайды.

2) Адамға тәжірибе жасау мақсатында болмауы. Чип әбден тексеріліп, қауіпсіз екені дәлелденгеннен кейін ғана қолданылуы керек. Оған қоса алдын ала барлық қауіп-қатері қарастырылуы тиіс.

3) Чип орнатылып жатқан адамның келісімінің болуы.

4) Пациенттің өмірі мен денсаулығына зиян келтірмеуі;

5) Мемлекет бақылауында болуы тиіс (Сәлуән Кадрі Ахмад, «Истихләму әш-шәрихәти әл-димәғия фи тәғзизі әс-сиххәти мин мәнәзәри фикһи», Мәжәлләту әл-бухуси әл-фикһияти уә әл-қануния, 36-37).

Қорыта айтқанда, миға чип орнату технологиясына аса қажеттілік жағдайда, яғни белгілі бір ауруларды емдеу мақсатында ғана, жоғарыдағы шарттарға орай рұқсат етіледі. Чипті жай қызығушылықпен немесе адамды не жеке электронды құрылғыларды басқару үшін орнатуға болмайды.

ЖАСАНДЫ ЕТ ХАЛАЛ МА?

ЖАСАНДЫ ЕТ (LAB-GROWN MEAT) – ЖАНУАРЛАРДЫ СОЙМАЙ-АҚ ЗЕРТХАНАЛЫҚ НЕМЕСЕ ӨНДІРІСТІК ЖАҒДАЙДА ӨСІРІЛЕТІН НЕ ЖАСАЛАТЫН БАЛАМА ЕТ ӨНІМІ.

Жасанды ет (өндірістік жолмен алынған ет) екі негізгі әдіспен жасалады:

1. Жасушалық ет өндірісі. Бұл — тірі малдан биопсия тәсілі арқылы алынған дінгекті жасушалардың зертханалық жағдайда өсірілу процесі. Осы жасушалар миотропаларға айналып, кейін бұлшықет тінін түзеді. Жапсарласа біріктірілген бұл бұлшықет тіндері зертханалық жолмен өндірілген ет өнімін құрайды. Жануарлар жасушасын өсіру арқылы жасалған жасанды ет үкіміне келсек, оның қандай мал түрінен алынғанына байланысты әрқалы болады:

1) Шошқадан алынған жасуша. Ол — нәжіс, харам саналады (Сарахси, «Әл-Мәбсут», 1/48). Шариғатта шошқаның етін, майын жеуге, терісін т.б. қолдануға тыйым салынған («Хашияту Ибн Абидин», 1/136).

2) Өлексесі, еті желінбейтін жануардан алынған жасуша. Мұндай жасушадан жасалған етті қолдануға болмайды. Себебі шариғатта өлексені және еті желінбейтін жануарлар мен құстарды жеуге тыйым салынған (Сарахси, «Әл-Мәбсут», 24/43; Зәйләғи, «Тәбину әл-хәкайык», 5/294.).

3) Жануардың тірі кезінде алынған жасушалар. Бұған да рұқсат етілмейді. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Тірі жануардан кесілген нәрсе — өлексе»*, — деген (Термизи, №1480).

4) Сиыр, қой секілді еті желінетін әрі шариғатқа сай сойылған жануарлар мен құстардан алынған жасуша. Бұған рұқсат етіледі.

2. Өсімдік негізінде жасалған ет. Табиғи өнімнен жасанды ет алу үшін құрамындағы ақуыз, май және микроэлементтері бойынша жануар етінің қасиеттеріне ұқсас өсімдіктер (мысалы, асбұршақ, соя, күріш) қолданы-

лады. Еттің түсі мен сәлін келтіру үшін легтемоглобин белогі (бұршақ дақылдарынан алынады) немесе кант қызылшасы пайдалынады.

Жасанды ет өсімдіктен алынса әрі оған ет дәмін беретін таза (халал) хош иістендіргіштер ғана қосылса, оған рұқсат етіледі. Әсіресе оны ғылыми зерттеу, емдеу және дәрі-дәрмек алу мақсатында жасауды шариғат құптайды. Өйткені ол клондау үкіміне ұқсас. Ислам фикһ академиясының Жидда қаласында өткен X отырысы, №94 (2/10) қарарында: «Бактериялар, микроағзалар, өсімдіктер және жануарларға қатысты клондау, гендік инженерия адамзатқа пайда әкеліп, зиянды тоқтатуға себеп болса, онда оны шариғаттың шеңберінде қолдануға рұқсат етіледі», — делінген («Адамды клондауға қатысты қарар», Ислам фикһ академиясының ресми сайты, 1997 жыл).

Қорыта айтқанда, өсімдіктен және таза қоспалардан жасалған, сондай-ақ шариғат талабына сай бауыздалған, еті желінетін жануарлардың жасушасынан өсірілген жасанды етті тұтынуға рұқсат етіледі. Бірақ ол адамның денсаулығына зиян келтірмеуі шарт. Ал өлекседен, доңыздан немесе шариғат бойынша жеуге тыйым салынған жануарлар мен құстардың жасушасынан алынған жасанды етті қолдануға тыйым салынады.

Дайындаған
Бауыржан ӘБДУӘЛІ

ҚҰРАН ІНЖУЛЕРІ

«Юсуф» сүресі

ЖҮСІП (ОҒАН АЛЛАНЫҢ СӘЛЕМІ БОЛСЫН) ПАЙҒАМБАР ЖАЙЛЫ ҚИССА ОСЫ СҮРЕДЕ БАЯНДАЛҒАН. СОЛ СЕБЕПТІ БҮЛ СҮРЕ АТАУЫ «ЖҮСІП» СҮРЕСІ ДЕП АТАЛҒАН. ЖҮСІП ПАЙҒАМБАР – ЖАҚЫП ПАЙҒАМБАРДЫҢ ҰЛЫ. АТАСЫ – ЫСҚАҚ ПАЙҒАМБАР, АРҒЫ АТАСЫ – ИБРАГИМ ПАЙҒАМБАР (ОЛАРҒА АЛЛАНЫҢ СӘЛЕМІ БОЛСЫН).

РЕТТІЛІГІ, АЯТ САНЫ

Құранда реттілігі жағынан 12-сүре. Аят саны — 111 аят. «Һудә сүресінен кейін «Хижр» сүресінен бұрын Мекке қаласында түскен. Оқиға, қисса түрінде келген ерекше ұйқасқа ие сүре. Сүренің түсуіне байланысты ғалымдар былай деген: «Бұл сүре арқылы яһудилер пайғамбарларға Мекке мүшриктерін жіберіп, Шамнан шығып Мысырда қоныс тепкен пайғамбар жайында сұратып тексермекші болған» (Ибн Атия Андалуси «Мухриз әл-уәжиз» тапсіркітабы). Құранның 12,13-парасында 235-247 беттерде орналасқан.

ҚЫСҚАША МАЗМҰНЫ

Жоғарыда баян етілгендей, «Жүсіп» сүресінде Жүсіп (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбардың балалық шағы, бауырларының оған күндестік жасап, өлтірмекші болуы, кейін Мысыр басшысына құлдыққа сатылып, зынданға тасталып, кейін сол зынданнан шығып, Мысырдың бас қазына қызметіне дейін көтерілгені баяндалады. Бұл сүреде Жүсіп пайғамбар Мысыр халқын тек түсті дұрыс жорумен құтқарып қалмады. Ол сол уа-

қытта астықты сақтаудың технологиясын ойлап шығарды және ақша үнемдеудің жолдарын үйретті. Сүреде Жүсіптің кейбір отбасы мүшелеріне ерекше махаббат танытып, басқа отбасы мүшелеріне көңіл бөлмеудің қаншалықты қатерлі екенін көрсетеді.

АРТЫҚШЫЛЫҒЫ

Бұл сүрені таң намазында ұлы сахабалар Омар, Осман оқығанды жақсы көретін (Ибн Әсирдің деректерінде келген). Бұл сүре мұсылманға үлкен мотивация береді. Мысыр елінде құл болып сатылса да, Аллаға, өзіне деген сенімнің арқасында, барлық қиындықты жеңе отырып Мысырдың басшыларының біріне айналады. Сүреде сонымен қатар түс жорудың үкімі, негізгі қағидаттары да баяндалады.

ІНЖУЛЕРІ

«Сендер ой жүгіртсін, түсінсін деп, Біз ол Кітапты арабша Құран түрінде түсірдік» («Жүсіп» сүресі, 2-аят).

«Сонда әкесі: «Балам! Бұл түсіңді бауырларыңа айтпа! Олар (қызғанышымен) саған тұзақ құрып, пәле ойлап жүрмесін.

Өйткені шайтан адам баласына анық дұшпан (оларды саған қарсы азғыруы мүмкін)», — деді» ((«Жүсіп» сүресі, 5-аят).

«Сонымен қатар, мен өзімді әсте ақтамаймын. Өйткені қу нәпсі әрдайым жамандықты бұйырады. Ал Раббым (нәпсінің азғыруынан сақтап) рақымына бөлегеніңн жөні бөлек. Шүбәсіз, Раббым — Ғафур (өте кешірімді), Рахим (мүмин құлдарына ерекше мейірімді), — деді» («Жүсіп» сүресі, 53-аят).

«Уа, күллі аспан әлемі мен жердің жаратушысы! Сен бұл дүниеде де, ақыретте де менің қамқоршы Иемсің. Жанымды мұсылман күйінде алғайсың һәм мені ізгі құлдарыңның қатарына қосқайсың!» — деп жалбарынды» («Жүсіп» сүресі, 101-аят).

«Сол пайғамбарларға қатысты әңгімелерде ақыл иелері үшін (еріксіз ойға қалдыратын) бір гибрат бар. Біліп қойыңдар, бұл Құран ойдан шығарылған жай сөз емес. Керісінше, ол өзінен бұрын түскен иләһи кітаптарды (әу бастағы бұрмаланбаған күйінде) растайды. Сондай-ақ ол түсіндірілуі керек болған барлық нәрсені ашып түсіндіреді және иман етуге бейім һәм иман мәселесін терендей түсуге қабілетті жандар үшін тура жолға бастайтын жолбасшы әрі рақым саналады» («Жүсіп» сүресі, 111-аят).

Дайындаған
Хамзат ҚҰТТЫМҰРАТУЛЫ

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Наурызбай қажы ТАҒАНҰЛЫ (төраға)
Кенжетай ДҮЙСЕНБАЙ
Сансызбай ҚҰРБАНҰЛЫ
Ермек МҰҚАТАЙ
Ершат ОҢҒАР
Смайыл СЕЙТБЕКОВ
Батыржан МАНСУРОВ
Нұрлан ҚАЙЫРБЕКОВ
Жәнділла БЕКЖІГТОВ
Марат ЖАППАСБАЕВ
Ерболат ЖҮСІПОВ
Бақдәулет АБДРАХМАНОВ
Төлеби ОСПАН
Қуаныш СӘБИТ

Болатбек АБУ
Асқар ЗӘКІРЖАНҰЛЫ
Естай АЙТУҒАНҰЛЫ
Дастан ҚҰРМАНБАЕВ
Әнуар ЕЛЖАНОВ
Самат ҚАНАТҚАЛИҰЛЫ
Жолдас ҚОСПАҚҰЛЫ
Хамзат ҚАЖЫМҰРАТУЛЫ
Ержан ТӨЛЕПОВ
Мадияр ПІРІМҚҰЛОВ
Асқар МҰҚАНОВ
Керімбек ДӘУІТОВ
Қанат ҚЫДЫРМІН
Бектұрсын УӘЛИЕВ
Бейбіт ЖАНСАРИН
Амантай САДИЕВ
Думан НӘДІРҰЛЫ

Шеф редактор –
Ағабек ҚОНАРБАЙҰЛЫ

Шариғи редактор –
Бауыржан ӘБДУӘЛІ

Жауапты хатшы –
Елдар ҚАБА

Фототіліші –
Қайсар ТҰРЛЫБЕКОВ

Корректор –
Жанель ӨТЕГЕН

Редакцияның мекенжайы:
Астана қаласы,
Қарасаз, 3
«Munara» газетінің редакциясы

Пошта: munara@muftyat.kz
Телефон: 8 (7172) 999866
Жазылу индексі: 64747

Газет айына 2 рет шығады

Ақпарат және қоғамдық даму
министрілігінің Ақпарат комитетінде
08.10.2019 жылы тіркеліп,
№КЗ26ВР00015760 куәлігі берілген.

«Munara» газеті редакциясының компьютерлік
орталығында беттелді.

ТАРАЛЫМЫ – 25 000

Тапсырыс: №1335
Алматы қаласы, Райымбек даңғылы, 369
«Гамма-Принт» ЖШС
Тел: +7 (727) 247-98-30

Газетте жарияланған
материалдарды сілтемесіз көшіріп
басуға болмайды.

Басылымда Алла Тағаланың есімі мен Құран
аяттары жазылғандықтан, газетті аяқасты
етпеулеріңізді сұраймыз.